EK 3. SÖZLÜ BİLDİRİ ÖZET YAYINI:

İDEAL SAĞLIK HABERCİLİĞİ NASIL OLMALI?

ABSTRACT BOOK

EGE 13. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

İZMİR
13 - 15 HAZİRAN 2025

EGE
13. ULUSLARARASI
SOSYAL BİLİMLER
KONGRESİ

EGE
13TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
June 13- 15, 2025
Izmir

ISBN : 978-625-5962-75-1
Academy Global Publishing House

EGE 13TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
JUNE 13 - 15, 2025
IZMIR

Edited By
Assist. Prof. Dr. Naci Büyükkaracığan

Issued: *27.06.2025*
ISBN: 978-625-5962-75-1

ASSOCIATION & ACADEMIC INCENTIVES :
In the conference 225 papers have been presented by Turkish participants and 259 papers by foreign participants.

Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an "official assignment letter"

All rights of this book belong to Academy Global Publishing House
Without permission can't be duplicate or copied.
Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.
Academy Global–2025©

CONFERENCE ID

EGE 13TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

DATE – PLACE

JUNE 13 - 15, 2025
IZMIR

ORGANIIZATION

ACADEMY GLOBAL CONFERENCES & JOURNALS

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES

Turkey - Azerbayjan – Thailand – Kazakhstan – Malaysia- Romania- Portugal- Denmark- Indonesia- Slovakia- Bangladesh- Brazil- Sweden- Singapore-Germany- Egypt- Italy- Tunisia- Kyrgyzstan- South Korea- Jordan- Nigeria- Canada- Russia- Lebanon- Australia- Serbia- Croatia- Iran- Pakistan- Ireland- Algeria- China- Spain- Ghana – Tunisia – France- Switzerland- Sierra Leone- Kenya- Netherlands- Italy- India- Saudi Arabia- Netherlands- Czech Republic- Kazakhstan- Ukraine- France – Morocco- Venezuela- Colombia- Peru- Chile- Mexico- Argentina- Brazil- Canada- Spain- Georgia- Oman- Singapore- Serbia- Taiwan- UAE- Algeria- Kazakhstan- Yemen- Greece- Philippines- Vietnam- Pakistan- Poland- Finland-

-

PRESENTATION

Oral presentation

Scientific & Review Committee

Prof. Dr. Hülya Çiçek – Turkiye
Prof. Dr. Emine Koca – Turkiye
Prof. Dr. Fatma Koç – Turkiye
Prof. Dr. Valide Paşayeva - Türkiye
Prof. Dr. Ali Bilgili - Turkiye
Prof. Dr. Naile Bilgili - Turkiye
Prof. Dr. Başak Hanedan – Turkiye
Prof. Dr. Aysel Güven - Turkiye
Prof Dr. Bülent Kurtişoğlu – Turkiye
Prof. Dr. Hajar Huseynova – Azerbaijan
Prof. Dr. Dwi Sulisworo – Indonesia
Prof. Dr. Natalia Latygina – Ukraina
Prof. Dr. Yunir Abdrahimov – Russia
Prof. Muntazir Mehdi – Pakistan
Prof. Dr. T.Venkat Narayana Rao – India
Prof. Dr. İzzet Gümüş – Turkiye
Prof. Dr. Mustafa Bayram – Turkiye
Prof. Dr. Saim Zeki Bostan – Turkiye
Prof. Dr. Hyeonjin Lee – China
Prof. Yakup Babayev - Azerbaijan
Prof. Dr. Suyatno – Indonesia
Prof. Dr. Zain Musa – Cambodia
Prof. Dr. Sameer Jain – India
Prof. Mehdi Mohammadzade – Iran
Prof. Dr. Hasan Akan – Turkiye
Prof. Dr. Ika Maryani – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Sıddık BAKIR - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Yeliz Çakır Sahilli - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Berna Koçak - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Dhesi Ari Astuti – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Aydın - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Elif Akpınar Külekçi - Turkiye
Assoc Prof. Dr. Feran Aşur – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Yasemin Taş – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Bülent Işık - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Nurkan Yılmaz - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Sevra Fırıncıoğulları - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulsemet Aydın – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat Baran - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Dilorom Hamroeva - Ozbekstan
Assoc. Prof. Dr. Abbas Ghaffari – Iran

Assoc. Prof. Ivaylo Staykov - Bulgaria
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Ümit Ayata – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Həmzə Əliyev - Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Okan Sarıgöz – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Eda Bozkurt – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Ahmet Topal – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Kırbaş – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mesut Bulut – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Fahriye Emgili – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Sandeep Gupta – India
Assoc. Prof. Dr. Veysel Parlak – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mahmut İslamoğlu – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Nazile Abdullazade – Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Irade Kerimova - Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Yeganə Qəhrəmanova – Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Ali Vandshoari – İran
Assoc. Prof. Dr. Dinara Fardeeva – Rusya
Assoc. Prof. Dr. Göksel Ulay – Turkiye
Assist. Prof. K. R. Padma – India
Assist. Prof. Dr. Omid Afghan - Afghanistan
Assist. Prof. Dr. Maha Hamdan Alanazi - Saudi Arabia
Assist. Prof. Dr. Dzhakipbek Altaevich Altayev - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amina Salihi Bayero – Nigeria
Assist. Prof. Dr. Ahmad Sharif Fakheer - Jordania
Assist. Prof. Dr. Dody Hartanto - Indonesia
Assist. Prof. Dr. Ihwan Ghazali - Malaysia
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini Heyladou – Iran
Assist. Prof. Dr. Bazarhan İmangalieva - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Keles Nurmaşulı Jaylıbay - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Mamatkuli Juraev – Ozbekistan
Assist. Prof. Dr. Kalemkas Kalibaeva – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bouaraour Kamel – Algeria
Assist. Prof. Dr. Alia R. Masalimova - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amanbay Moldibaev - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Ayslu B. Sarsekenova - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bhumika Sharma - India
Assist. Prof. Dr. Gulşat Şugaeva – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. K.A. Tleubergenova - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Cholpon Toktosunova – Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Hoang Anh Tuan – Vietnam
Assist. Prof. Dr. Songül Atak - Türkiye
Assist. Prof. Dr. Botagul Turgunbaeva - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Dinarakhan Tursunalieva - Kirgizia

Assist. Prof. Dr. Yang Zitong – China
Assist. Prof. Dr. Gulmira Abndirasulova – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Imran Latif Saifi – South Africa
Assist. Prof. Dr. Murat Genç – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Monisa Qadiri – India
Assist. Prof. Dr. Vaiva Balciuniene – Lithuania
Assist. Prof. Dr. Meltem Avan – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Abışov Elşad Şərəfxan oğlu - Azerbaijan
Assist. Prof. Dr. Mahrukh Dovlatzade – Azerbaijan
Assist. Prof. Dr. Naci Büyükkaracığan – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Raihan Yusoph – Philippines
Dr. Que-Nhu Duong - Vietnam
Dr. Fatih İ. Kurşunmaden – Turkiye
Dr. Mehmet Nuri Ödük – Turkiye
Dr. Ayşe Baran - Turkiye
Dr. Dadash Mehravari – Iran
Dr. Aynurə Əliyeva - Azerbaijan
Dr. Sonali Malhotra – India
Dr. Amaneh Manafidizaji - Iran

EGE 13th INTERNATIONAL CONFERENCE ON APPLIED SCIENCES
June 13 - 15, 2025
IZMIR
Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224

13 Haziran / June 13, 2025 / 10:00 – 12:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	**Prof. Dr. Banu YÜCEL**	1	AN ALTERNATIVE MODEL TO INTEGRATE BEES INTO OUR SOCIAL LIFE: URBAN BEEKEEPING	Dr. Ekin VAROL Prof. Dr. Banu YÜCEL
		2	NATURE'S SUPERFOOD BEE BREAD (PERGA) AND ITS UNIQUE PROPERTIES	Dr. Ekin VAROL Prof. Dr. Banu YÜCEL
		3	NEW APPROACHES ON VALUE-ADDED BEE PRODUCTS; WHOLE BEE (PODMORE), BEE DRONE LARVAE (APILARNIL) AND BEE HIVE AIR APPLICATIONS	Prof.Dr. Banu YÜCEL Dr. Ekin VAROL
		4	UNIQUE IMPORTANCE IN THE WORLD HONEY TRADE; TURKISH PINE HONEYDEW HONEY	Prof.Dr. Banu YÜCEL Dr. Ekin VAROL
		5	VAN İLİNDEKİ HAYVANCILIK DESTEKLERİNİN TÜRKİYE İÇERİSİNDEKİ DURUMUNUN İNCELENMESİ	Dilek Taşcan Doç. Dr. Ferhat KÜP
		6	ŞANLIURFA İLİ CEYLANPINAR İLÇESİ VE MARDİN İLİ KIZILTEPE İLÇESİ BÖLGELERİNDE PAMUK EKİM DURUMU VE PAMUK HASAT MEKANİZASYON SORUNLARI	Azize öner Prof. Dr. Ramazan SAĞLAM
		7	SERALARDA YÖNLENDİRMENİN İKLİMLENDİRME İÇİN ENERJİ GEREKSİMİNE ETKİSİ	Hasan Kaan KÜÇÜKERDEM Hasan Hüseyin ÖZTÜRK
		8	ENERJİ AÇISINDAN SÜRDÜRÜLEBİLİR SERACILIK İÇİN FOTOVOLTAİK (PV) GÜNEŞ ENERJİSİ TEKNOLOJİSİNDEN YARARLANMAK	Hasan Kaan KÜÇÜKERDEM Hasan Hüseyin ÖZTÜRK

KUŞAKLARARASI DEĞİŞEN KOMŞULUK İLİŞKİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA 155

KİTAPLAR KONUŞURSA: SARTRE İLE ZİHİNSEL HASBİHAL..... 157

ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE DUYGU DÜZENLEME ARASINDAKİ İLİŞKİ: ALGILANAN PARTNER DUYARLILIĞININ DÜZENLEYİCİ ROLÜ 158

SOSYAL MEDYA VE LİNÇ KÜLTÜRÜ: FENOMENLER ÖRNEĞİ 159

YOUTUBE HABER VİDEOLARINA YAPILAN KULLANICI YORUMLARININ TOPLUMSAL ALGILAR AÇISINDAN İÇERİK ANALİZİ..... 161

TRAVMATİK SAVRULUŞLAR, ESTETİZE İNTİKAMLAR VE HAYATTA KALABİLMENİN ACI ZAFERİ: HOLLYWOOD'DA DOMESTIC NOIR 162

DİJİTAL MEDYADA BAĞIMSIZ, OBJEKTİF VE GÜVENİLİR HABERCİLİK 163

MÜMKÜN MÜ?..... 163

AMATÖR FUTBOLUN POPÜLERLEŞMESİNDE MEDYA VE SOSYAL MEDYANIN ROLÜ 164

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ YAZMA ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRENME ÇIKTILARIYLA İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ..... 165

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME PROGRAMLARININ YETERLİLİĞİ HAKKINDA BEDEN EĞİTİMİ ÖGRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ..... 168

GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARININ HİSLERE OLAN ETKİSİ: YAĞ SATARIM BAL SATARIM ÖRNEĞİ 169

ONLINE ORFF-SCHULWERK EĞİTİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR, GELİŞTİRİLEN STRATEJİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 170

AKREDİTASYONA YÖNELİK ÖĞRENCİ TUTUMLARI: GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ALANINDA BİR DURUM ÇALIŞMASI 172

STUDENT ATTITUDES TOWARD ACCREDITATION: A CASE STUDY IN FINE ARTS EDUCATION 173

YÜKSEKÖĞRETİMDE 360° PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ: ÖĞRETİM ELEMANLARININ DENEYİMLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA 174

Okullarda Çatışma Nedenleri SONUÇLARI VE çÖZÜM yöntemleri ÜZERİNE Sistematik Bir Derleme . 176

İDEAL SAĞLIK HABERCİLİĞİ NASIL OLMALI? * 177

DİJİTAL GECE VARDİYASI: GECE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ BİLİŞSEL VE DUYGUSAL ETKİLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME 178

4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN ÇALIŞMAYAN EBEVEYNLERİN KABUL VE KARARLILIK TERAPİSİ TEMELLİ ÖZ-ŞEFKAT PSİKOEĞİTİM PROGRAMININ ÖZ-ŞEFKAT VE PSİKOLOJİK ESNEKLİK ÜZERİNE ETKİSİ 179

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ YORDAYICISI OLARAK BİLİŞSEL KONTROL VE ESNEKLİK: BİR VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ..... 181

METHODOLOGY FOR THE ORGANIZATION OF SELF- EDUCATION OF FUTURE TEACHERS IN HIGHER INSTITUTIONS 183

RUSYA UKRAYNA SAVAŞININ BÖLGENİN ENERJİ JEOPOLİTİĞİNDE VE ENERJİ GÜVENLİĞİNDE MEYDANA GETİRDİĞİ DEĞİŞİKLİKLERİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ 184

EGE 13th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
June 13 - 15, 2025 – IZMIR
ABSTRACT BOOK - ISBN NR: 978-625-5962-75-1

İDEAL SAĞLIK HABERCİLİĞİ NASIL OLMALI? *

Prof. Dr. Erkan Yüksel
Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi
eyuksel@anadolu.edu.tr- https://orcid.org/0000-0003-2487-3589

ÖZET

Medyada sağlık konulu haberciliğin "ideal anlamda nasıl olması gerektiğine ilişkin" sağlık ve medya profesyonelleri ile uzman ve akademisyenlerin görüşlerinin değerlendirildiği bu çalışmada, öncelikle 30 katılımcıdan oluşan grupla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek konunun farklı boyutları ortaya konulmuştur. Daha sonra alınan yanıtlar içerik analizi ile değerlendirilerek 17 sorudan oluşan çevrimiçi anket uygulaması geliştirilmiştir. Uygulamaya 67 uzman katılım sağlamıştır. Bu çalışmada ortaya konan bulgular hem görüşme hem de anket verilerinin bir arada değerlendirilmesiyle yorumlanmıştır. Araştırma bulguları genel olarak kanıta dayalı, bilgilendirici ve farkındalık yaratan, doğruluk ve güvenilirlik ilkelerini en temel ilkeler olarak ortaya koymaktadır. Halkın anlayabileceği bir dil ve üslupla yayın yapmak, sağlık haberciliğinde eğitim, uzmanlaşmış sağlık muhabirliğine önem vermek, editöryal sağlık haberciliği sistemi kurmak ve halkın medya ve sağlık okuryazarlığı düzeyini artırmak ana fikir ve öneriler olarak öne çıkmaktadır. Bulgular sağlık haberciliğinin geliştirilmesi ve sağlık haberciliğine yol gösterici olması bakımından önemli bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: sağlık iletişimi, sağlık raporlaması, sağlık yayıncılığı, sağlık haberciliği, medya etiği.

**Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Koordinatörlüğü tarafından SBA-2024-2340 proje numarası ile desteklenmiştir.*

EK 4. TAM METİN BİLDİRİ YAYINI:

İDEAL SAĞLIK HABERCİLİĞİ NASIL OLMALI?

PROCEEDING BOOK

EGE 13. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

İZMİR
13 - 15 HAZİRAN 2025

EGE
13. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

EGE
13TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
June 13- 15, 2025
Izmir

ISBN : 978-625-5962-76-8
Academy Global Publishing House

EGE 13TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
JUNE 13 - 15, 2025
IZMIR

Edited By
Assist. Prof. Dr. Naci Büyükkaracığan

Issued: *27.06.2025*
ISBN: 978-625-5962-76-8

ASSOCIATION & ACADEMIC INCENTIVES :
In the conference 225 papers have been presented by Turkish participants and 259 papers by foreign participants.

Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an "official assignment letter"

All rights of this book belong to Academy Global Publishing House
Without permission can't be duplicate or copied.
Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.
Academy Global–2025©

CONFERENCE ID

EGE 13TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

DATE – PLACE
JUNE 13 - 15, 2025
IZMIR

ORGANIIZATION
ACADEMY GLOBAL CONFERENCES & JOURNALS

EVALUATION PROCESS
All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES

Turkey - Azerbayjan – Thailand – Kazakhstan – Malaysia- Romania- Portugal- Denmark- Indonesia- Slovakia- Bangladesh- Brazil- Sweden- Singapore-Germany- Egypt- Italy- Tunisia- Kyrgyzstan- South Korea- Jordan- Nigeria- Canada- Russia- Lebanon- Australia- Serbia- Croatia- Iran- Pakistan- Ireland- Algeria- China- Spain- Ghana – Tunisia – France- Switzerland- Sierra Leone- Kenya- Netherlands- India- Saudi Arabia- Netherlands- Czech Republic- Kazakhstan- Ukraine- France – Morocco- Venezuela- Colombia- Peru- Chile- Mexico- Argentina- Brazil- Canada- Spain- Georgia- Oman- Singapore- Serbia- Taiwan- UAE- Algeria- Kazakhstan- Yemen- Greece- Philippines- Vietnam- Pakistan- Poland- Finland- Albania

-

PRESENTATION
Oral presentation

Scientific & Review Committee

Prof. Dr. Hülya Çiçek – Turkiye
Prof. Dr. Emine Koca – Turkiye
Prof. Dr. Fatma Koç – Turkiye
Prof. Dr. Valide Paşayeva - Türkiye
Prof. Dr. Ali Bilgili - Turkiye
Prof. Dr. Naile Bilgili - Turkiye
Prof. Dr. Başak Hanedan – Turkiye
Prof. Dr. Aysel Güven - Turkiye
Prof Dr. Bülent Kurtişoğlu – Turkiye
Prof. Dr. Hajar Huseynova – Azerbaijan
Prof. Dr. Dwi Sulisworo – Indonesia
Prof. Dr. Natalia Latygina – Ukraina
Prof. Dr. Yunir Abdrahimov – Russia
Prof. Muntazir Mehdi – Pakistan
Prof. Dr. T.Venkat Narayana Rao – India
Prof. Dr. İzzet Gümüş – Turkiye
Prof. Dr. Mustafa Bayram – Turkiye
Prof. Dr. Saim Zeki Bostan – Turkiye
Prof. Dr. Hyeonjin Lee – China
Prof. Yakup Babayev - Azerbaijan
Prof. Dr. Suyatno – Indonesia
Prof. Dr. Zain Musa – Cambodia
Prof. Dr. Sameer Jain – India
Prof. Mehdi Mohammadzade – Iran
Prof. Dr. Hasan Akan – Turkiye
Prof. Dr. Ika Maryani – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Sıddık BAKIR - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Yeliz Çakır Sahilli - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Berna Koçak - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Dhesi Ari Astuti – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Aydın - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Elif Akpınar Külekçi - Turkiye
Assoc Prof. Dr. Feran Aşur – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Yasemin Taş – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Bülent Işık - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Nurkan Yılmaz - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Sevra Fırıncıoğulları - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulsemet Aydın – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat Baran - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Dilorom Hamroeva - Ozbekstan
Assoc. Prof. Dr. Abbas Ghaffari – Iran

Assoc. Prof. Ivaylo Staykov - Bulgaria
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Ümit Ayata – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Həmzə Əliyev - Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Okan Sarıgöz – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Eda Bozkurt – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Ahmet Topal – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Kırbaş – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mesut Bulut – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Fahriye Emgili – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Sandeep Gupta – India
Assoc. Prof. Dr. Veysel Parlak – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mahmut İslamoğlu – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Nazile Abdullazade – Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Irade Kerimova - Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Yeganə Qəhrəmanova – Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Ali Vandshoari – İran
Assoc. Prof. Dr. Dinara Fardeeva – Rusya
Assoc. Prof. Dr. Göksel Ulay – Turkiye
Assist. Prof. K. R. Padma – India
Assist. Prof. Dr. Omid Afghan - Afghanistan
Assist. Prof. Dr. Maha Hamdan Alanazi - Saudi Arabia
Assist. Prof. Dr. Dzhakipbek Altaevich Altayev - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amina Salihi Bayero – Nigeria
Assist. Prof. Dr. Ahmad Sharif Fakheer - Jordania
Assist. Prof. Dr. Dody Hartanto - Indonesia
Assist. Prof. Dr. Ihwan Ghazali - Malaysia
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini Heyladou – Iran
Assist. Prof. Dr. Bazarhan İmangalieva - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Keles Nurmaşulı Jaylıbay - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Mamatkuli Juraev – Ozbekistan
Assist. Prof. Dr. Kalemkas Kalibaeva – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bouaraour Kamel – Algeria
Assist. Prof. Dr. Alia R. Masalimova - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amanbay Moldibaev - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Ayslu B. Sarsekenova - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bhumika Sharma - India
Assist. Prof. Dr. Gulşat Şugaeva – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. K.A. Tleubergenova - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Cholpon Toktosunova – Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Hoang Anh Tuan – Vietnam
Assist. Prof. Dr. Songül Atak - Türkiye
Assist. Prof. Dr. Botagul Turgunbaeva - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Dinarakhan Tursunalieva - Kirgizia

Assist. Prof. Dr. Yang Zitong – China
Assist. Prof. Dr. Gulmira Abndirasulova – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Imran Latif Saifi – South Africa
Assist. Prof. Dr. Murat Genç – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Monisa Qadiri – India
Assist. Prof. Dr. Vaiva Balciuniene – Lithuania
Assist. Prof. Dr. Meltem Avan – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Abışov Elşad Şərəfxan oğlu - Azerbaijan
Assist. Prof. Dr. Mahrukh Dovlatzade – Azerbaijan
Assist. Prof. Dr. Naci Büyükkaracığan – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Raihan Yusoph – Philippines
Dr. Que-Nhu Duong - Vietnam
Dr. Fatih İ. Kurşunmaden – Turkiye
Dr. Mehmet Nuri Ödük – Turkiye
Dr. Ayşe Baran - Turkiye
Dr. Dadash Mehravari – Iran
Dr. Aynurə Əliyeva - Azerbaijan
Dr. Sonali Malhotra – India
Dr. Amaneh Manafidizaji - Iran

EGE 13th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
June 13 - 15, 2025
IZMIR

YÜZYÜZE

14 Haziran / June 14, 2025 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	Prof. Dr. Erkan Yüksel	1	OKULLARDA ÇATIŞMA NEDENLERI SONUÇLARI VE ÇÖZÜM YÖNTEMLERI ÜZERİNE SISTEMATIK BIR DERLEME	Dr. Tuğçe KAÇAR
		2	İDEAL SAĞLIK HABERCİLİĞİ NASIL OLMALI?	Prof. Dr. Erkan Yüksel
		3	DİJİTAL GECE VARDİYASI: GECE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ BİLİŞSEL VE DUYGUSAL ETKİLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME	Prof. Dr. Erkan Yüksel
		4	THE EFFECT OF ACCEPTANCE AND COMMITMENT THERAPY BASED SELF- COMPASSAGE PSYCHOEDUCATION PROGRAM ON SELF-COMPASSAGE AND PSYCHOLOGICAL FLEXIBILITY OF NON-EMPLOYED PARENTS WITH CHILDREN AGED 4-6	Rumeysa ÇAPULACI Dr.Öğr. Üyesi Osman SÖNER
		5	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ YORDAYICISI OLARAK BİLİŞSEL KONTROL VE ESNEKLİK: BİR VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	Dr. Öğr. Üyesi Osman SÖNER
		6	METHODOLOGY FOR THE ORGANIZATION OF SELF-EDUCATION OF FUTURE TEACHERS IN HIGHER INSTITUTIONS	Assist. Prof. Dr. Aktolkun BORANBAYEVA Assylzhan KUMISBEK
		7	RUSYA UKRAYNA SAVAŞININ BÖLGENİN ENERJİ JEOPOLİTİĞİNDE VE ENERJİ GÜVENLİĞİNDE MEYDANA GETİRDİĞİ DEĞİŞİKLİKLERİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ	Güney YAĞCI
		8	DİLİNİ DİJİTALDE ÜRETEN ÖĞRENCİLER: SOSYAL MEDYA TABANLI ANA DİLİ EĞİTİMİ SÜRECİNDE TEMATİK DENEYİM ÇÖZÜMLEMESİ	Meral YILDIRIM Doç. Dr. Talat Aytan
		9	BİNALARDA YEŞİL DÖNÜŞÜM İÇİN ISI POMPASI SÜBVANSİYONLARI: ABD'DE ISI POMPASINA YÖNELİK UYGULAMALAR	Dr. Öğretim Üyesi Fatma YAPICI SAPANKAYA

YEDİNCİ VE SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME SÜRECİNDE ORANTISAL AKIL YÜRÜTME BECERİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ 1643

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN VATANSEVERLİK EĞİTİMİNE DAİR GÖRÜŞLERİ 1656

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YEREL COĞRAFYA ÖĞRETİMİNE DAİR SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ 1664

BİREYSEL DÜZEYDE POLİTİKA İLE TÜKETİM İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR LİTERATÜR İNCELEMESİ 1673

MÜZİKTE ÜRÜN YERLEŞTİRME VE DEĞİNME: TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER 1684

ANTROPOMORFİK CHATBOTLARIN TÜKETİCİ GÜVENİNE ETKİSİ: SİSTEMATİK LİTERATÜR ANALİZİ ... 1692

TÜRK İŞLETMELERİNİN ULUSLARARASI FAALİYETLERİNDE KÜLTÜREL MESAFENİN ETKİSİ 1705

MEKANSAL AYRIŞMA SORUNSALINA BULUNAN ÇÖZÜM: SOSYAL DAYANAKLI MAHALLE 1740

TABAKLARDAKİ CİNSİYET: YEMEK KÜLTÜRÜNÜN CİNSİYET PERSPEKTİFİYLE İNCELENMESİ 1748

ENGELLİ BİREYLERİN KENT VATANDAŞLIK HAKLARI: ERİŞİLEBİLİRLİK VE MEKÂNSAL ADALETİN SOSYOLOJİK BİR ANALİZİ 1764

HENRİ LEFEBVRE'NİN KENT HAKKI YAKLAŞIMINA TEORİK BİR BAKIŞ 1776

GAZETECİLİKTE DUYGULAR ÜZERİNE DENEYİM AKTARIMI: 1785

GAZETECİ SOĞUKKANLI MI OLMALI? 1785

SÜRDÜRÜLEBİLİR İLETİŞİM AÇISINDAN BÜTÜNLEŞİK PAZARLAMA İLETİŞİMİ VE DİJİTAL TEKNOLOJİLER 1796

ALTERNATİF MEDYANIN EKONOMİ POLİTİĞİ 1820

GERÇEKLİĞİN YENİDEN İNŞASI: SİMÜLASYON KURAMI VE 1980 BİLİMKURGU SİNEMASI 1835

METAVERSE DÜNYASINDA SİYASAL İLETİŞİM: DİJİTAL ÇAĞIN YENİ BOYUTLARI 1856

FİNANSAL TABLO MANİPÜLASYONLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: BİLANÇO MAKYAJLAMA 1867

İŞLETMELERDE İÇ DENETİM SİSTEMİ İHTİYACI 1876

GAYRİMENKUL SERTİFİKALARININ TÜRKİYE'DE DEPREM KAYNAKLI KENTSEL DÖNÜŞÜM FİNANSMANINDA UYGULANABİLİRLİĞİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA 1883

EVALUATING THE OMEGA RATIO AND SYNTHETIC RISK AND REWARD INDICATOR (SRRI): PERFORMANCE ANALYSIS OF ISLAMIC MUTUAL FUNDS IN TÜRKİYE 1897

OTOMOBİL SATIŞLARINDAN ELDE EDİLEN ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ GELİRLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ (2020-2022) 1911

DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜN BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE ETKİLERİ 1919

İDEAL SAĞLIK HABERCİLİĞİ NASIL OLMALI? 1930

YOUTUBE HABER VİDEOLARINA YAPILAN KULLANICI YORUMLARININ TOPLUMSAL ALGILAR AÇISINDAN İÇERİK ANALİZİ 1956

BERTRAND RUSSELL'IN TANIMA YOLUYLA BİLGİ GÖRÜŞÜNÜN DENEYİMCİLİĞİN PROBLEMLERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 1963

EGE 13th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
June 13 - 15, 2025 – IZMIR
ISBN NR: 978-625-5962-76-8'

İDEAL SAĞLIK HABERCİLİĞİ NASIL OLMALI?

Prof. Dr. Erkan YÜKSEL
Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi
eyuksel@anadolu.edu.tr – ORCID ID: 0000-0003-2487-3589

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye'de sağlık haberciliği alanında ideal yayıncılık anlayışının nasıl olması gerektiğini sorgulamakta ve normatif bir çerçeve geliştirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma problemi, sağlık haberciliğinde etik, bilimsel doğruluk ve kamusal yarar ilkelerinin nasıl somutlaştırılabileceği ve bu bağlamda medya, sağlık profesyonelleri ve akademisyenlerin beklenti ve değerlendirmelerinin neler olduğudur. Çalışmada karma yöntem yaklaşımı benimsenmiş; ilk aşamada medya profesyonelleri, sağlık uzmanları ve akademisyenlerden oluşan 27 katılımcı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen temalar doğrultusunda ikinci aşamada 67 kişilik daha geniş bir katılımcı grubuna çevrimiçi anket uygulanmıştır. Veriler, nitel içerik analizi ve frekans analizleri ile çözümlenmiştir. Bulgular, ideal sağlık yayıncılığının doğrulanmış bilimsel bilgilere dayanması, yalnızca uzman kaynaklardan beslenmesi ve halkın anlayabileceği sade ve açık bir dil kullanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Katılımcılar ayrıca, umut tacirliği, sansasyonel dil, ticarileşme ve denetim eksikliği gibi sorunların sağlık haberciliğini zayıflattığını vurgulamıştır. Bu bağlamda, sağlık haberciliğinde etik denetim mekanizmalarının kurulması, sağlık editörlüğünün kurumsallaşması ve sağlık iletişimi temelli mesleki eğitimlerin yaygınlaştırılması başlıca öneriler arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Haberciliği, Sağlık Programcılığı, Sağlık İletişimi, Etik Yayıncılık, Kanıt Temelli Habercilik, Normatif Çerçeve

1. GİRİŞ

Son yıllarda küresel ölçekte meydana gelen halk sağlığı krizleri, yalnızca biyolojik tehditler olarak değil, aynı zamanda bilgiye erişim, bilginin dolaşımı ve doğruluk kriterleri bağlamında da ciddi iletişim sorunları olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, COVID-19 pandemisi, modern tarihin en kapsamlı sağlık krizlerinden biri olmasının yanı sıra, medya ve sağlık iletişimi alanlarında da bir stres testi işlevi görmüştür. Özellikle pandemi sürecinde yanlış, eksik ya da kasıtlı olarak çarpıtılmış sağlık

bilgilerinin yayılımı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından "infodemi" kavramı ile tanımlanarak küresel halk sağlığını tehdit eden ikinci bir kriz alanı olarak ilan edilmiştir (Gölbaşı ve Metintaş, 2020; Schwitzer, 2009). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Genel Direktörü Tedros Adhanom Ghebreyesus'un 2020 Münih Güvenlik Konferansı'nda "sadece bir pandemiyle değil, aynı zamanda bir infodemiyle de mücadele ediyoruz" şeklindeki açıklaması, bu olgunun ciddiyetini ortaya koymuştur (WHO, 2020).

İnfodemi kavramı, özellikle dijital medya ekosisteminde bilgi üretimi ve paylaşımının kontrolsüz doğasına işaret etmektedir. Sağlıkla ilgili içeriklerin tıklanma, beğeni ve paylaşım üzerinden değer kazandığı bu düzende, bilimsel geçerliliği olmayan bilgilerin hızla yayılması ve kamuoyunun yanlış yönlendirilmesi söz konusudur. Sağlık haberciliği ise bu karmaşık iletişim ekosisteminde halkın doğru bilgiye erişimini sağlama, tıbbi gelişmeleri kamu yararına dönüştürme ve dezenformasyonla mücadele etme bakımından merkezi bir role sahiptir. Ancak mevcut medya pratikleri, çoğu zaman bu ideallerden uzak bir tablo sunmakta, etik sorumluluklar ile ticari baskılar arasındaki gerilim medya içeriklerine yansımaktadır (Moynihan vd., 2019; Caswell ve Dörr, 2017; Schwitzer, 2008).

Türkiye'de sağlık haberciliği, özellikle 2010'lu yıllarla birlikte daha görünür hale gelmiş; ancak bu alan hâlâ yeterince kurumsallaşmamış, akademik olarak derinlemesine incelenmemiş ve sistematik normatif çerçevelerle desteklenmemiştir. Alan yazında, sağlık haberlerinin içerik sunumu, etik sorunları veya belirli grupların temsiline odaklanan çalışmalar bulunmakla birlikte, "**ideal sağlık haberciliği**" kavramı çoğunlukla dolaylı biçimde ele alınmış; bu kavramın etik, mesleki ve toplumsal yönleriyle sistematik olarak tanımlandığı kapsamlı bir araştırma pratiği geliştirilmemiştir. Bu noktada Yüksel ve arkadaşlarının (2014) TÜBİTAK destekli araştırması, alanın ilk kapsamlı girişimi olarak öne çıkmakta; ancak geçen on yılı aşkın süre içinde medya teknolojilerinde, sağlık politikalarında ve kamuoyunun medya tüketim alışkanlıklarında yaşanan dönüşümler, bu alandaki değerlendirme ölçütlerinin yeniden inşa edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Sağlık haberlerinin yalnızca bilgi aktarımı aracı değil, aynı zamanda sağlık okuryazarlığını destekleyen, bireylerin karar alma süreçlerini etkileyen ve toplumsal sağlığı şekillendiren içerikler olduğu dikkate alınmalıdır. Bu nedenle ideal sağlık haberciliği yalnızca "doğru bilgi" sunmakla sınırlı bir hedef değil; aynı zamanda etik sorumluluk, kamusal yarar, bilimsel doğruluk, halkın anlayabileceği dilde iletişim, uzman görüşüne dayalı yapı ve dezenformasyondan kaçınma gibi çok boyutlu bir normatif çerçeve olarak tanımlanmalıdır (Kaya, 2019; Schwitzer, 2009; Kovach ve Rosenstiel, 2007).

Bu çalışmanın genel amacı, Türkiye'de medya ve sağlık profesyonelleri ile akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda, ideal sağlık haberciliğinin taşıması gereken en temel ilkeleri tanımlamaktır.

Bu bağlamda çalışma, Türkiye'de sağlık haberciliği alanında mevcut kurumsal ve etik boşlukların giderilmesine katkı sağlayacak kavramsal ve uygulamalı bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada, ideal sağlık haberciliğinin hangi tür konulara odaklanması gerektiği, iletilen bilgilerin hangi nitelikleri taşıması gerektiği ve bu bilgilerin dayandığı haber ve bilgi kaynaklarının nasıl seçilmesi gerektiği araştırılmaktadır. Ayrıca, sağlık yayınlarında kullanılan dilin halkın anlayabileceği, sade ve doğru bir biçimde nasıl yapılandırılması gerektiği; görsel unsurların hangi etik ve iletişimsel ölçütlere göre tasarlanması gerektiği de araştırma soruları arasındadır.

Çalışma, geleneksel medya organlarında (gazete, dergi, radyo, televizyon) sağlık muhabirliği, editörlüğü ve programcılığına ilişkin mesleki yeterliliklerin nasıl olması gerektiğini sorgularken; dijital ortamda, özellikle sosyal medya platformlarında ideal sağlık yayıncılığına ilişkin normatif bir çerçeve sunmayı da hedeflemektedir. Bununla birlikte, sağlık haberciliğinde gözetilmesi gereken etik ilkeler, yayın içeriklerinin denetlenmesi için oluşturulması gereken mekanizmalar ve ideal sağlık yayıncılığına ilişkin başlıca riskler ile bunlara yönelik pratik öneriler de ideal sağlık haberciliğinin bir parçası olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma, özellikle alan uzmanlarının deneyim ve değerlendirmelerine dayanan nitel ve nicel veri toplama teknikleri aracılığıyla, mevcut sağlık yayıncılığı pratiklerini analiz etmekte ve ideal sağlık haberciliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin öneriler sunmaktadır. Bu yönüyle çalışmanın hem medya sektörü çalışanları (muhabir, editör, programcı vb.) hem de sağlık iletişimi alanında eğitim veren akademik kurumlar ve öğrenciler için yol gösterici olması beklenmektedir. Ayrıca elde edilen bulguların, sağlık haberciliğinde kurumsal denetim, mesleki yeterlilik, etik standartlar ve kamu yararının gözetilmesi açısından somut politika önerileri geliştirilmesine de katkı sağlayabileceği değerlendirilmiştir. Daha genel olarak ise bu çalışma, Türkiye'de sağlık haberciliğinin niteliksel açıdan güçlendirilmesi ve sürdürülebilir bir etik yayıncılık anlayışının yerleşebilmesi için atılması gereken stratejik adımları tartışmaya açmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. İdeal Kavramı

Bu çalışmanın kuramsal temellerinden birini oluşturan "ideal" kavramı, sağlık haberciliği gibi kamusal sorumluluğu yüksek bir alanda normatif bir çerçeve inşa etmek açısından önemlidir. "**İdeal sağlık haberciliği**", yalnızca soyut bir mükemmellik arayışı değil, aynı zamanda iletişimsel pratikleri etik, epistemolojik ve sosyolojik ölçütlerle düzenleme çabası olarak ele alınmalıdır.

Felsefi bağlamda "**ideal**"e dair ilk sistematik çerçeve Platon'un idealar kuramında görülür. Platon'a göre idealar, değişmez ve mükemmel formlardır; adalet, doğruluk gibi soyut ilkeler, duyusal dünyanın ötesinde var olan hakikat biçimleridir (Platon, 2006). Bu bağlamda ideal sağlık haberciliği de gazetecilik pratiklerinin ulaşmayı hedeflediği etik ve mesleki bir pusula olarak düşünülebilir.

Kant'ın kategorik imperatif anlayışı, idealin etik yönüne dikkat çeker. Kant'a göre bir eylem, yalnızca sonuçları değil, kendi başına da ahlaki olmalıdır (Kant, 2020). Sağlık haberciliği açısından bu yaklaşım, kamu yararı amacı taşıyan haberlerin üretim süreçlerinin de etik denetimden geçmesini gerekli kılar.

Habermas'ın iletişimsel eylem kuramı ise ideal iletişimi; eşitlik, şeffaflık ve baskıdan arınmış bir kamusal diyalog olarak tanımlar (Habermas, 2005). Bu kuram, halkın sağlık bilgisine erişiminde uzmanlar ile vatandaşlar arasında hiyerarşisiz bir iletişim ortamını önceler. İdeal sağlık haberciliği, yalnızca bilgiyi iletmekle değil, demokratik tartışma ortamı oluşturmakla da yükümlüdür.

Sosyolojik açıdan Durkheim (2020), idealleri bireylerden bağımsız, kolektif bilinç düzeyinde tanımlar. Sağlık haberciliği bu bağlamda toplumsal değerlerle ilişkilidir; örneğin bir toplumda "aile" teması merkezdeyken, bir başka toplumda "bireysel haklar" ön planda olabilir. Weber'in (2021) "ideal tip" kavramı ise pratikteki çeşitliliği açıklamak için kullanılan, saflaştırılmış analitik modelleri ifade eder. Bu çerçevede ideal sağlık haberciliği, nesnellik, rasyonellik ve sistematik doğrulama ilkelerine göre modellenebilir.

Giddens (2021), modern toplumlarda "uzman sistemler"e duyulan güvenin belirleyici olduğunu vurgular. Ancak özellikle COVID-19 pandemisi örneğinde görüldüğü gibi, bu güven kırılgan bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla ideal sağlık haberciliği, yalnızca uzmanlığa dayanmakla kalmamalı, aynı zamanda bu uzmanlığı halkla şeffaf ve anlaşılır biçimde paylaşmalıdır.

Son olarak, Chomsky ve Herman'ın (2012) ekonomi-politik temelli "rıza üretimi" modeli, medya sistemlerinin yapısal baskılarına işaret eder. Sahiplik yapısı, reklam bağımlılığı ve sansür gibi unsurlar, sağlık haberciliğinde idealin kurumsal olarak nasıl zedelendiğini gösterir. Bu bağlamda ideal sağlık haberciliği, yalnızca içerik düzeyinde değil; aynı zamanda medya yapılarında bağımsızlık, editoryal özgürlük ve kamu yararı ilkeleriyle desteklenmelidir.

Özetle, ideal kavramı iletişim bilimlerinde etik sorumluluk ile yapısal sınırlılıklar arasındaki gerilim içinde şekillenen bir normatif hedeftir. Bu hedef, sağlık haberciliğinde bilimsel doğruluk, kamusal sorumluluk ve eleştirel medya okuryazarlığını merkeze alarak yeniden tanımlanmalıdır.

2.2. Sağlık Yayıncılığı: Tanımı, Türleri, İşlevleri ve Risk Alanları

Sağlık yayıncılığı, medya içerikleri içerisinde yalnızca sağlık temalarına odaklanan üretimlerin tümünü kapsayan üst bir kavramdır. Bu yayınlar; basılı (gazete, dergi), işitsel-görsel (radyo, televizyon) ve dijital (web siteleri, sosyal medya) mecralarda ortaya çıkabilir. Ortak özellikleri, halk sağlığı, tıp, sağlık politikaları ve sağlıkla ilgili bilgi üretimini merkeze almalarıdır (Öğüt, 2017; Seale, 2003).

"**Sağlık Konulu Yayıncılık**" farklı yayın türlerinde sağlıkla ilgili içeriklerin periyodik ya da münferit olarak işlenmesidir. Örneğin, bir gazetedeki sağlık köşesi ya da bir haber bültenindeki sağlık spotu bu kategoriye girer. "**Sağlık Haberciliği**" kavramı ise gazetecilik ilkeleri çerçevesinde sağlıkla ilgili gelişmeleri haberleştiren özel bir mesleki alandır. Bilgi aktarımı yanında kamuoyunun sağlık okuryazarlığını artırma ve karar alma süreçlerine katkı sağlama hedefini taşır. "**Sağlık Programcılığı**" ise görsel-işitsel mecralarda sağlık konulu programların hazırlanması ve sunulmasıdır. Belgesel formatlar, uzman söyleşileri ya da halkı bilgilendirici kampanya programları bu kapsamda değerlendirilir (Geller et al., 2020; Yüksel, 2019; Hu, 2015).

Sağlık yayınlarının en temel işlevi, kamuoyunun doğru, anlaşılır ve güncel bilgiye erişimini sağlamaktır. Aynı zamanda bilinçlendirme, önleyici sağlık davranışlarını teşvik etme ve sağlıklı yaşam pratiklerinin yaygınlaştırılması gibi görevleri vardır. Bu bağlamda medya, koruyucu sağlık hizmetlerinin bir parçası haline gelmektedir (Sütlaş, 2007).

Sağlık yayıncılığı, sahip olduğu toplumsal etki gücü nedeniyle çeşitli riskler barındırır. Bunlar arasında yanıltıcı ve sansasyonel başlıklar, bilimsel temele dayanmayan içerikler, ticari kaygılarla yapılan reklam-haber ayrımının ihlali, uzman olmayan kişilerin görüşlerinin haberleştirilmesi, reyting veya tıklanma odaklı içerik üretimi yer alır. Bu nedenlerle sağlık yayıncılığı yalnızca içerik üretimi değil, aynı zamanda etik ilkelerin ve uzmanlık standartlarının uygulanmasını gerektiren bir alandır. İdeal sağlık haberciliği, yalnızca doğru bilgiyle değil, aynı zamanda yapılandırılmış, doğrulanabilir ve kamusal sorumluluğu gözeten bir yayın anlayışıyla tanımlanmalıdır (Yüksel 2018; Sütlaş, 2007).

2.3. Sağlık Yayıncılığında Etik ve Standartlar

Sağlık haberciliği, doğrudan insan yaşamı ve kamu sağlığı ile ilgili olması nedeniyle, genel gazetecilikten daha katı etik ve bilimsel standartlara ihtiyaç duyar. Habercilikteki evrensel ilkelerin — doğruluk, tarafsızlık, şeffaflık, kamu yararı ve zarar vermeme— sağlık alanındaki içerik üretiminde daha hassas biçimde uygulanması gerekir. Bu nedenle sağlık haberciliği, yalnızca mesleki bir faaliyet

değil, aynı zamanda etik bir yükümlülük olarak değerlendirilmelidir (Hinnant vd, 2012; Kovach ve Rosenstiel, 2007).

Uluslararası medya kuruluşları, meslek birlikleri ve akademik çevreler sağlık haberciliğine özel bir dizi etik ilke ve uygulama kılavuzu geliştirmiştir. Bunlar arasında en yaygın olanları şunlardır (Atak ve Yüksel, 2025; Kaya, 2019; Schwitzer, 2008):

i) *Doğruluk (Accuracy):* Bilginin çoklu ve güvenilir kaynaklarla teyit edilmesi. Özellikle sağlık verileri sunulurken istatistiksel bağlamın açıklanması, bilimsel referans gösterilmesi beklenir.

ii) *Tarafsızlık ve Denge (Fairness and Balance):* Kişisel görüşlerin ya da ticari etkilerin habere yansımaması, farklı görüşlerin dengeli şekilde sunulması. Ancak bu denge, bilimsel olmayan iddiaların eşit temsili anlamına gelmemelidir.

iii) *Kamu yararı (Public Interest):* Haberin amacı bireysel tıklanma veya reyting değil, halk sağlığını geliştirme olmalıdır.

iv) *Zarar vermeme (Do No Harm):* Hassas gruplar (kanser hastaları, engelliler, ruh sağlığı sorunları yaşayanlar) korunmalı, panik yaratacak başlıklardan kaçınılmalı, umutsuzluk ya da yanlış umut yaratılmamalıdır.

v) *Şeffaflık ve hesap verebilirlik (Transparency and Accountability):* Kaynaklar açıkça belirtilmeli, çıkar çatışmalarının ifşa edilmeli, hatalı bilgi yayımlandığında kamuya özür ve düzeltme açıklaması yapılmalıdır.

vi) *Uzman görüşü kullanımı:* Bilgi, ehil kişilerden alınmalı; akademik geçmişi tartışmalı olan kişiler "uzman" kimliğiyle medyaya çıkarılmamalıdır.

Bu ilkeler, Association of Health Care Journalists (AHCJ), Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ), Reuters Institute, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC), Basın Konseyi, Eğitim ve Sağlık Muhabirleri Derneği (ESAMDER) ve Türk Tabipler Birliği (TTB) gibi kuruluşlardan elde edilen yayın ilkelerine dayanmaktadır.

Sağlık haberciliğinin en ayırt edici yönlerinden biri, içeriklerin bilimsel temele dayanması gerekliliğidir. Özellikle "kanıt hiyerarşisi"ne uyum bu noktada kritik bir ölçüttür (Schwitzer, 2013; Gigazenger vd., 2007):

- Randomize kontrollü çalışmalar, sistematik derlemeler ve meta-analizler en üst düzey kanıtı oluşturur.

- Vaka çalışmaları, gözlemsel araştırmalar ya da uzman görüşleri daha düşük düzeyde değerlendirilmelidir.
- Sağlık haberlerinde, "fareler üzerinde yapılan bir deney" ile "insanlar üzerinde yapılan randomize bir klinik araştırma" aynı bilimsel ağırlığa sahipmiş gibi sunulmamalıdır.

Ayrıca göreceli risk ifadeleri ("%50 risk azalttı") yerine mutlak risk oranlarının ("1000 kişide 2 vaka yerine 1 vaka") sunulması, bilimsel netlik açısından gereklidir. Bu fark, halkın sağlık kararlarını daha bilinçli alabilmesi için önemlidir (Moynihan vd., 2019).

Türkiye bağlamında ise meslek kuruluşları tarafından genel etik kurallar tanımlansa da sağlık haberciliğine özgü detaylandırılmış ilkeler oldukça sınırlıdır. Bu alandaki en kapsamlı normatif öneriler, Yüksel ve arkadaşlarının (2014) TÜBİTAK destekli araştırması ile sunulmuştur. Bu çalışmada ideal sağlık haberciliği en genel anlamda şu boyutlarla tanımlanmıştır:

- Eğitici ve halkı bilgilendirici içerik üretimi,
- Bilimsel kanıtlara dayalı bilgi sunumu,
- Ticari baskılardan uzak, bağımsız yayıncılık,
- Halkın anlayabileceği sade dil,
- Uzmanların aktif katılımı ve denetimi.

Bu bulgular, uluslararası etik ilkelerle büyük ölçüde örtüşmektedir. Ancak Türkiye'de medya sahipliğinin yoğunlaşması, reklam bağımlılığı ve resmi söyleme bağımlılık gibi yapısal sorunlar, bu ilkelerin uygulanabilirliğini sınırlamaktadır (Ayaz ve Yüksel, 2021).

2.4. Türkiye'de İdeal Sağlık Haberciliği: Ampirik Bulgular ve Öneriler

Türkiye'de ideal sağlık haberciliğine ilişkin ilk kapsamlı ampirik araştırma, Yüksel ve arkadaşları (2014) tarafından TÜBİTAK desteğiyle yürütülmüş; bu çalışmada medya ve sağlık alanından 121 profesyonelin bu soruya ilişkin görüşleri doğrultusunda çok boyutlu normatif ilkeler tanımlanmıştır. Çalışma bulguları aşağıda, literatürde yer alan kavramsal yaklaşımlarla birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de sağlık haberciliğinin kurumsallaşmamış yapısına karşı sistematik bir normatif çerçevenin ortaya çıkabileceği değerlendirilmiştir.

İçerik Kalitesi ve Bilimsel Dayanak: Katılımcıların %47,1'i sağlık yayınlarının halkı bilgilendirici, yol gösterici, öğretici olması gerektiğini, %29,8'i ise bilimsel kanıt ve görüşlere yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Yüksel vd., 2014). Bu bulgular Schwitzer'in (2007) "Health News Review" kriterleriyle birebir örtüşmektedir. Schwitzer'e göre sağlık haberi, tedavi etkinliği, riskler,

alternatifler ve bilimsel dayanaklar konusunda bilgi vermelidir. Aynı şekilde Geller ve arkadaşları (2002), özellikle tıbbi yayınların "uzman olmayan kişilere yönelik sadeleştirilmiş bir bilimsel okuryazarlık" sorumluluğu taşıdığını vurgulamaktadır.

Dil, Anlatım ve Umut Tacirliği Sorunu: Yüksel ve arkadaşlarının (2014) araştırmasında %39,7 oranında dile getirilen açık, sade dil kullanımı gerekliliği, literatürde sağlık haberciliğinin halk sağlığı okuryazarlığıyla doğrudan ilişkili olduğuna işaret eden çalışmalarla örtüşmektedir (Schiwitzer, 2008). Ayrıca %6,6'lık "umut tacirliği" eleştirisi, medyada abartılı anlatımın etik ihlallere yol açtığını gösteren araştırmalarla desteklenmektedir (Moynihan vd., 2019;).

Etik İlkeler ve Uzman Katılımı: Türkiye araştırmasında etik ilklere uygunluk (%25,6) öne çıkarken, bu unsurlar Kovach ve Rosenstiel'in (2007) bağımsızlık, doğruluk ve kamu yararına hizmet ilkeleriyle doğrudan ilişkilidir.

Ticarileşme ve Eleştirel Habercilik: Katılımcıların %23,1'i, sağlık içeriklerinin ticari baskılardan arındırılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bulgu, sağlık konulu yayınlardaki ticarileşmeyi konu alan Ayaz ve Yüksel'in (2021) çalışmasında detaylandırılmıştır. Ayrıca bu sonuç, Herman ve Chomsky'nin (2012) "rıza üretimi" kuramında yer alan reklam bağımlılığı ve sahiplik yapısı, Türkiye'deki yapısal medya sorunlarıyla da örtüşmektedir.

Yüksel ve arkadaşlarının çalışmasında (2014) Türkiye'de sağlık haberciliğine özgü denetim mekanizmasının eksikliği vurgulanırken; Schwitzer'in ABD'de geliştirdiği HealthNewsReview gibi örnekler, medya içeriğini bilimsel ve etik kriterlerle değerlendiren bağımsız denetim sistemlerinin önemini ortaya koymaktadır. Media Doctor (Avustralya, Kanada), Science Media Centre, Cochrane Sweden gibi yapılar, ideal haberciliğin denetlenebilirlik boyutunu kurumsallaştıran modeller olarak literatürde sıklıkla referans gösterilmektedir (Shipman, 2022; Medev ve Moynihan, 2017).

Sağlık haberlerinin doğru, şeffaf ve halkı bilinçlendirici olabilmesi için bağımsız denetim sistemlerine ihtiyaç olduğu belirtilebilir. Örneğin HealthNewsReview.org'un geliştirdiği 10 kriter, haberlerin maliyet, zarar, kanıt kalitesi, bağımsız kaynak kullanımı ve alternatiflerle karşılaştırma gibi temel unsurlar açısından değerlendirilmesini sağlar (Schwitzer, 2007). Ayrıca sistematik derlemeler ve meta-analizler, sağlık haberlerinin çoğunda yarar-zarar dengesi, maliyet bilgisi, kanıt kalitesi gibi kriterlerin ciddi derecede eksik olduğunu göstermektedir (Oxman ve Paulsen, 2021; Schwitzer, 2014).

Sonuç olarak, farklı ülkelerde sağlık konulu yayıncılığa ilişkin geliştirilen modeller, bu modellerin dayandığı etik ilkeler, uygulanan denetim mekanizmaları ile Türkiye'deki mevcut durum

ve karşılaşılan yapısal eksiklikler birlikte değerlendirildiğinde; günümüzde sağlık yayıncılığının ulaştığı noktada, medya ve sağlık uzmanları ile akademisyenlerin ideal sağlık yayıncılığına ilişkin görüş ve beklentilerinin sistematik biçimde ortaya konması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, literatürdeki kuramsal birikim ile alandan elde edilen güncel görüşlerin bir araya getirilmesi, Türkiye için yol gösterici bir normatif çerçevenin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın temel problemi, medya ve sağlık alanındaki uzmanların ve akademisyenlerin değerlendirmeleri doğrultusunda, günümüz koşullarında ideal sağlık haberciliğinin nasıl olması gerektiği sorusuna yanıt aramaktır.

3. YÖNTEM

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye'de medya, sağlık profesyonelleri ve akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda ideal sağlık yayıncılığına ilişkin normatif bir çerçeve sunmaktır. Bu doğrultuda çalışma, karma yöntem yaklaşımı benimsenerek yapılandırılmıştır. Öncelikle nitel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İkinci aşamada, bu nitel bulguların geniş katılımlı bir örneklem üzerinde geçerliliğini test etmek ve araştırma verilerini genişletmek amacıyla çevrimiçi bir nicel anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada öncelikli veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Bu yöntemin seçilmesinde, "ideal" kavramının öznel ve normatif bir nitelik taşıması ve katılımcıların bu kavrama dair farklı deneyim ve bakış açılarına sahip olmalarının muhtemel olması etkili olmuştur. Ayrıca literatürde benzer amaçlarla gerçekleştirilen çalışmalarda da bu yöntemin tercih edilmiş olması bu kararı desteklemiştir (Polat, 2022; Dömbekci ve Erişen, 2022; Şentürk Kara, 2021).

Araştırma üç farklı hedef grubu içermektedir:

i) Medya profesyonelleri: Sağlık haberciliği ve programcılığı yapan gazeteci, editör ve sunucular.

ii) Sağlık profesyonelleri: Haberlere konu olan veya katkı sunan tıp doktoru, hemşire, diyetisyen, ebe ve sağlık memurları.

iii) Akademisyen ve uzmanlar: Sağlık haberciliği üzerine akademik çalışmaları bulunan araştırmacılar ve eğitimciler.

Her gruptan 9 katılımcı seçilmiş olup, toplam 27 kişiyle görüşme yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin ardından, elde edilen ses kayıtları deşifre edilmiş ve nitel içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi, yazılı veya görsel mesajların sistematik olarak çözümlenmesini ve mesaj örüntülerinden anlamlı sonuçlar çıkarılmasını sağlar (Gökçe, 2019). Bu çalışmada, Nuendorf (2002) tarafından önerilen içerik analizi basamakları izlenmiştir. Kodlayıcılar arası uyum tarafından önerilen oransal karşılaştırma tekniğiyle %90'ın üzerinde hesaplanmış ve geçerliliği sağlanmıştır (Tinsley ve Weiss, 2000).

Araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmelerden elde edilen tematik bulgulara dayalı olarak geliştirilmiş bir anket formu aracılığıyla daha geniş bir katılımcı grubundan nicel veri toplanmıştır. Anket formu, içerik analizinden türetilen temalara dayalı olarak Google Forms aracılığıyla oluşturulmuş ve sosyal medya platformları ile e-posta üzerinden hedef gruplara ulaştırılmıştır. Katılımcılar, sağlık iletişimi alanında çalışan medya mensupları, akademisyenler ve sağlık profesyonellerinden oluşmaktadır. Toplamda 67 kişi ankete gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada etik kurallar gözetilmiş; katılımcı onamları alınmış ve Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan görüşmeler ve çevrimiçi anket uygulamaları için onay alınmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLANMASI

Araştırmanın yarı yapılandırılmış görüşme süreci Mayıs–Ekim 2024 tarihleri arasında yürütülmüş, üç ayrı hedef gruba (medya profesyonelleri, sağlık profesyonelleri, akademisyen/uzmanlar) toplam 105 kişilik davetiye gönderilmiştir. Görüşme sorularını 29 katılımcı gönüllü olarak yanıtlamıştır. En düşük katılım medya profesyonelleri grubundan (n=4), en yüksek katılım sağlık profesyonellerinden (n=13) sağlanmıştır. Görüşmelerin bir kısmı yüz yüze ya da çevrimiçi, çoğunluğu ise yazılı olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın çevrimiçi anket aşamasında, ideal sağlık yayıncılığına ilişkin toplam 17 sorudan oluşan bir anket formu Google Forms aracılığıyla hazırlanmıştır. Anket, "Sağlık İletişimi Akademisyenleri Grubu", "İletişim Akademisyenleri Grubu" (Facebook) ve "Türkiye İletişim Akademisyenleri Grubu" (WhatsApp) gibi dijital akademik topluluklarda araştırmanın amacı ve gönüllü katılım açıklamasıyla paylaşılmıştır. Amaçlı örnekleme yoluyla yürütülen bu süreçte, medya ve sağlık profesyonelleri ile akademisyen ve uzmanlardan oluşan toplam 67 katılımcı ankete yanıt vermiştir.

4.1. Katılımcılar

Araştırmanın çevrimiçi anket uygulamasına katılan 67 kişinin büyük çoğunluğunu akademisyen ve uzmanlar (%56,7) oluştururken, sağlık profesyonelleri %35,8'lik bir oranla ikinci sırada yer almıştır. Medya profesyonellerinin katılım oranı ise yalnızca %7,5 ile oldukça düşük kalmıştır. Bu durum, hem alanda çalışan medya mensubu sayısının sınırlı olmasıyla hem de bu grubun akademik araştırmalara ilgisinin görece düşük olabileceği varsayımıyla açıklanabilir. Katılımcıların mesleki deneyimlerine bakıldığında ise, %62,7'sinin (f=42) 20 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 1. Katılımcıların Meslek ve Kıdem Düzeyi Dağılımı (f / %)

Kıdem / Meslek grupları	1–9 Yıl (Çıraklar)	10–19 Yıl (Kalfalar)	20–29 Yıl (Ustalar)	30+ Yıl (Üstatlar)	TOPLAM (f / %)
Akademisyen & Uzman	4 / 10,5	7 / 18,4	14 / 36,8	13 / 34,2	38 / 100
Medya Profesyoneli	2 / 40,0	1 / 20,0	0 / 0,0	2 / 40,0	5 / 100
Sağlık Profesyoneli	3 / 12,5	8 / 33,3	5 / 20,8	8 / 33,3	24 / 100
TOPLAM	9 / 13,4	16 / 23,9	19 / 28,4	23 / 34,3	67 / 100

Bu bulgu, çalışmanın büyük ölçüde "usta" ve "üstat" düzeyinde deneyimli kişilerin görüşlerine dayandığını göstermektedir. Özellikle 30 yıl ve üzeri kıdeme sahip katılımcı oranının %34,3 olması, anketin mesleki birikim açısından güçlü bir zemine dayandığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2. İdeal sağlık konulu yayıncılığın tanımı

Katılımcılara yöneltilen "İdeal sağlık konulu yayıncılık denildiğinde aklınıza ilk önce neler geliyor?" sorusuna verilen yanıtlar, bu kavramın algılanma biçimlerine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, ideal sağlık yayıncılığını öncelikle bilimsel verilere ve kanıtlara dayalı içerikler (f=52; %77,6) ve halkı bilgilendiren ve bilinçlendiren yayınlar (f=48; %71,6) ile tanımlamıştır. Bunları doğruluğu ve güvenirliği kontrol edilmiş içerikler (f=45; %67,2) ve koruyucu-önleyici yayınlar (f=40; %59,7) izlemiştir.

4.3. İşlenen Konu ve Verilen Bilginin Niteliğine İlişkin Bulgular

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%79,1), ideal sağlık yayıncılığında sunulan bilgilerin öncelikle doğruluğu ve güvenilirliği kontrol edilmiş içerikler olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu durum, sağlık yayıncılığını diğer habercilik türlerinden ayıran temel bir etik ve profesyonel ölçüt olarak değerlendirilmiştir. İnsan sağlığına doğrudan temas eden içeriklerin, kamuoyunda doğurabileceği

etkiler göz önüne alındığında, bu hassasiyetin yüksek olması beklenen bir durumdur. Bulgular ayrıca, bilginin alanında uzman sağlık profesyonellerinden alınmış olması (%74,6) ve bilimsel veri ve kanıtlara dayanması (%73,1) gerektiği yönünde güçlü bir uzlaşı olduğunu göstermektedir. Katılımcılar aynı zamanda bu bilgilerin halkı bilgilendirici, öğretici ve yol gösterici nitelikte sunulmasını (%73,1) önemli bulmuştur. Bu da sağlık yayıncılığının yalnızca bilgi aktaran değil, aynı zamanda toplumsal sağlık davranışlarını yönlendirme potansiyeli taşıyan bir araç olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Çizelge 2. Sağlık Yayıncılığında Bilgi Niteliğine İlişkin Tercihler (Kıdem)

İfadeler (N=67)	1–9 Yıl (Çıraklar)	10–19 Yıl (Kalfalar)	20–29 Yıl (Ustalar)	30+ Yıl (Üstatlar)	*TOPLAM (Sütun %)*
Doğruluğu ve güvenirliği kontrol edilmiş içerikler olmalıdır	7	11	18	17	*79,1*
Alanında uzman sağlık profesyonellerinin verdiği bilgilerden oluşmalıdır	6	14	14	16	*74,6*
Bilimsel veri ve kanıtlara dayalı içerikler olmalıdır	6	11	15	17	*73,1*
Halkı bilgilendirici yol gösterici ve öğretici olmalıdır	5	10	16	18	*73,1*
Halkın yaşam kalitesini ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarını artırıcı bilgiler sunulmalıdır	3	6	9	10	*41,8*
Objektif tarafsız birden çok kaynağa dayanan bilgi olmalıdır	2	5	7	11	*37,3*
Sağlığı koruma ve önleme niteliği taşımalıdır	3	5	8	9	*37,3*
Umut tacirliği yapılmamalı boş umut verilmemelidir	3	5	6	5	*28,4*
DİĞER	9	13	5	8	*52,2*
TOPLAM	9	16	19	23	*100*

Çizelgede sunulan verilere kıdem düzeyi açısından bakıldığında, kıdem arttıkça (özellikle "Üstat" seviyesinde), sağlık haberciliğinde "doğruluk", "uzmanlığa dayalı bilgi" ve "bilimsel kanıt" ilkelerine daha fazla vurgu yapılmaktadır. Çırak ve Kalfalar ise bu ölçütleri daha düşük oranlarda vurgulamakta; bu durum mesleki deneyimle birlikte gelişen etik ve habercilik reflekslerinin belirleyici olduğunu düşündürmektedir. Bu bulgu, habercilikte mesleki olgunluk düzeyinin etik duyarlılık ve bilgi güvenliğiyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Kovach ve Rosenstiel, 2007; Habermas, 2005).

ISBN NR: 978-625-5962-76-8'

4.4 Bilgi ve Haber Kaynaklarının Niteliği: Özet Değerlendirme

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%87,9), ideal sağlık yayıncılığında bilgi ve haber kaynaklarının mutlaka bilimsel kanıta dayanması ve güvenilir literatürle desteklenmesi gerektiği görüşündedir. Yine yüksek bir oran (%78,8), yalnızca alanında uzman kişilerden görüş alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ulusal ve uluslararası bilimsel yayınların kaynak gösterilmesi (%62,1) ve doğruluğu belirsiz bilgilerin dışlanması (%48,5) da öne çıkan beklentiler arasında yer almıştır.

Çizelge 3. İdeal Sağlık Yayıncılığında Bilgi ve Haber Kaynaklarının Niteliği (Kıdem)

İfadeler (N=66)	1–9 Yıl (Çıraklar)	10–19 Yıl (Kalfalar)	20–29 Yıl (Ustalar)	30+ Yıl (Üstatlar)	*TOPLAM (Sütun %)*
Bilimsel kanıta dayalı güvenilir literatürde yer almış olmalıdır	7	15	17	19	*87,9*
Alanında uzman kişilerden görüş alınmalı uzmanlık alanı dışında görüş alınmamalıdır	8	14	14	16	*78,8*
Ulusal ve uluslararası bilimsel yayınlar kaynak gösterilmelidir	4	11	14	12	*62,1*
Kaynağı belirsiz ve doğrulanmamış bilgiye yer verilmemelidir	6	9	9	8	*48,5*
Sağlık Bakanlığı DSÖ gibi kurum ve kuruluşlardan bilgi alınmalı ve iş birliği içinde olunmalıdır	3	9	10	8	*45,5*
Meslek örgütlerine danışılarak haber kaynakları konuklar uzmanlar belirlenmelidir	4	8	6	10	*42,4*
Hekimler eczacılar sağlık profesyonellerine danışılarak içerikler yayınlanmalıdır	2	5	7	8	*33,3*
Güvenilir ve saygın kişi ve kurumlardan görüş alınmalıdır	1	5	5	7	*27,3*
Verilen bilgiler dokuman halinde ulaşılabilir olmalıdır	1	1	2	4	*12,1*
TOPLAM	9	16	19	22	*100*

Kıdem açısından veriler incelendiğinde, kıdem arttıkça, bilimsel, uzman ve kurumsal kaynaklara yönelim artmakta; etik hassasiyet yükselmektedir. Kıdem azaldıkça pratiklik, yüzeysel kaynak kullanımı ve belki de medya rutinlerine dayalı tercihler öne çıkmaktadır. En fazla uzlaşı sağlanan nitelikler ise bilimsel literatür, uzman görüşü, güvenilir kaynak şeklindedir. Bulgular, ideal sağlık haberciliğinde kaynağın güvenilirliği, uzmanlığı ve şeffaflığı konularının tüm deneyim

düzeylerinde önemsendiğini; ancak tecrübeyle birlikte bu önemin derinlik kazandığını ortaya koymaktadır.

4.5. Yayın Dilinin Niteliği

İdeal sağlık yayıncılığına ilişkin olarak, yayın dilinin nasıl olması gerektiği sorusu katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından "halkın anlayabileceği şekilde sade, açık ve anlaşılır bir dil" biçiminde yanıtlanmıştır (f=59; %88,1). Bu veriye göre, dilin sadeleştirilmesi ve toplumun her kesimince erişilebilir hale getirilmesi, sağlık yayıncılığında ortak bir beklenti olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların dörtte üçünden fazlası da (f=52; %77,6) sağlık yayıncılığında bilgilendirici bir üslubun benimsenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Anket bulguları, dilin sadece anlaşılır olmasının yeterli olmadığına, aynı zamanda etik ve yönlendirici olmayan bir yapı taşıması gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle "umut tacirliğinden kaçınılması" (f=37; %55,2) ve "tarafsız, yansız, objektif bir dilin kullanılması" (f=34; %50,7) vurgulanmıştır. Katılımcıların yaklaşık yarısı teknik terimlerin açıklanması gerektiğini belirtirken, yönlendirici, eksik ya da yanlış anlaşılabilir içeriklerden kaçınılması ve damgalayıcı ifadelerden uzak durulması da dikkat çekici diğer unsurlar arasında yer almaktadır.

4.6 Görsel Unsurların Niteliği

İdeal sağlık yayıncılığında görsel unsurların taşıması gereken niteliklere ilişkin katılımcı görüşleri, etik sorumluluklar ve iletişimsel hassasiyetler bağlamında güçlü bir ortaklaşmayı yansıtmaktadır. Katılımcıların dörtte üçünden fazlası, kullanılan görsellerin öncelikle bilgilendirici, yanıltıcı ya da aldatıcı olmayan içerikte olması gerektiğini belirtmiştir (f=51; %76,1). Bunun yanında kişisel mahremiyete saygı gösterilmesi (f=47; %70,1) ve kaygı, korku ya da duygusal istismara yol açmaması (f=45; %67,2) da önemli vurgular arasında yer almaktadır.

4.7 Başlıca Etik İlkeler

Katılımcıların ideal sağlık yayıncılığına ilişkin en temel etik ilkeler konusunda verdikleri yanıtlar, bu alandaki normatif beklentilerin güçlü bir ortak zemin oluşturduğunu göstermektedir. Verilerin açıkça ortaya koyduğu üzere, "Bilgilerin doğruluğu ve güvenirliği denetlenmeden yayınlanmamalıdır" ifadesi, tüm meslek ve kıdem grupları arasında en yüksek düzeyde uzlaşılan etik ilke olmuştur (f=58; %86,6). Bu vurgu, sağlık haberciliğinin yalnızca bir bilgi aktarma süreci değil, aynı zamanda yaşamla doğrudan ilişkili bir sorumluluk alanı olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların yarıdan fazlası ayrıca "özel hayata ve mahremiyete saygı gösterilmesi" (f=41; %61,2) ve "zarar vermeme ilkesi"nin benimsenmesi gerektiğini belirtmiştir (f=38; %56,7). Böylece sağlık yayıncılığında hem bireysel hakların korunması hem de kamusal sorumluluğun gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Çizelge 4. İdeal Sağlık Yayıncılığında Etik İlkeler (Kıdem)

İfadeler (N=67)	1–9 Yıl (Çıraklar)	10–19 Yıl (Kalfalar)	20–29 Yıl (Ustalar)	30+ Yıl (Üstatlar)	*TOPLAM (Sütun %)*
Bilgilerin doğruluğu ve güvenirliği denetlenmeden yayınlanmamalıdır	8	11	17	22	86,6
Özel hayata mahremiyete saygı gösterilmeli izinsiz bilgi paylaşılmamalıdır	4	11	12	14	61,2
Öncelikle hiç kimseye zarar vermeme ilkesi benimsenmelidir	5	10	12	11	56,7
Tarafsız objektif olunmalı karşıt görüşlere de yer verilmelidir	3	8	8	13	47,8
Herkese eşit ve adil davranılmalı ayrımcılıktan kaçınılmalı hakkaniyetli olunmalıdır	1	8	9	11	43,3
Hasta haklarına saygılı olunmalıdır	6	4	10	7	40,3
Sahte umut mucize gerçekçi olmayan çare sunan içeriklere yer verilmemelidir	4	7	8	7	38,8
Kaygı korku ve endişeye yol açabilecek içerikler olmamalıdır	3	7	6	8	35,8
Özel amaç ve çıkarlara hizmet eden içeriklerden kaçınılmalıdır	2	5	4	7	26,9
Diğer	9	16	19	22	98,5
TOPLAM	9	16	19	23	100

Kıdem açısından incelendiğinde, kıdem düzeyi arttıkça sağlık haberciliğinde etik duyarlılık, bilimsel kaynaklara bağlılık ve doğruluk ilkesine verilen önem belirgin şekilde artmaktadır. Üstatlar, ideal sağlık yayıncılığı ilkelerine en yüksek düzeyde katılım gösterirken; çıraklar, özellikle etik ve kaynak güvenliği konularında daha düşük farkındalık sergilemektedir. Kalfalar ve ustalar ise geçiş evresi niteliğinde, uygulama pratiğiyle birlikte etik reflekslerini geliştirme aşamasındadır. Bu durum, mesleki deneyimin etik habercilik anlayışının oluşumunda belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir.

ISBN NR: 978-625-5962-76-8'

4.8 Denetim

İdeal sağlık yayıncılığında denetim konusu, hem etik hem de profesyonel standartların güvence altına alınması bakımından çalışmanın en tartışmalı ve belirleyici alanlarından birini oluşturmaktadır. Katılımcıların yanıtları, denetimin yapısı konusunda farklı modeller önerse de "özdenetim" yaklaşımına güçlü bir eğilim göstermektedir. En fazla destek gören öneri, "sağlık editörlüğü sisteminin kurulması"dır (f=43; %64,2). Bu görüş, özellikle medya profesyonelleri arasında belirgin bir biçimde öne çıkmakta ve habercilik pratiği içinde içsel denetimin artırılmasına yönelik bir talebe işaret etmektedir.

İkinci sırada yer alan "kıdemli sağlık muhabirlerinin yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi" görüşü (f=36; %53,7) yine sektör içi çözüm önerisi olarak değerlendirilmektedir. Bu bulgular, özellikle sağlık haberciliğinin uzmanlık temelli bir alan olarak görülmesi gerektiğini ve bu alandaki içeriklerin profesyonelce hazırlanmasının denetim sorununu büyük ölçüde hafifleteceğini göstermektedir.

Bununla birlikte, daha dışsal denetim modellerine ilişkin öneriler de dile getirilmiştir. "Akademisyenlerin de yer aldığı bağımsız kurul (f=31; %46,3)", "yasa ve yönetmelikler (f=26; %38,8)" ve "Sağlık Bakanlığı gibi kamu kurumlarının denetimi (f=22; %32,8)" yönündeki ifadeler, katılımcıların bir kısmının kurumsal ve yapısal denetim biçimlerine de ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu tür dışsal müdahalelerin basın özgürlüğü, ifade hürriyeti ve anayasal haklarla çatışma riski taşıdığına dikkat çekilmekte; denetimin hukuki sınırlara saygılı, sansür niteliği taşımayan mekanizmalarla gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

4.9 İdeal Sağlık Muhabirinin Nitelikleri

İdeal bir sağlık muhabirinin hangi niteliklere sahip olması gerektiğine ilişkin soruya, katılımcıların beşte dörde yakını "Tıbbi terminoloji ve jargona hakim olmalıdır" yanıtını vermiştir (f=53; %79,1). Katılımcıların önemli bir kısmı da "Literatüre hakim olmalı Pubmed okuyabilmeli farklı kaynakları değerlendirebilmelidir (f=47; %70,1)" ve "Hekimden aldığı teknik bilgiyi halk diline dönüştürebilmelidir (f=41; %61,2)" görüşlerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Bunlar dışında ideal bir sağlık muhabirinin "kamu yararını ve toplum sağlığını her şeyden önemli görmesi" gerektiği, "istatistiki bilgi ve raporları okuyup değerlendirebilmesi" gerektiği görüşleri öne çıkmaktadır.

ISBN NR: 978-625-5962-76-8'

Çizelge 5. İdeal Sağlık Muhabirinin Nitelikleri (Kıdem)

İfadeler (N=67)	1–9 Yıl (Çıraklar)	10–19 Yıl (Kalfalar)	20–29 Yıl (Ustalar)	30+ Yıl (Üstatlar)	*TOPLAM (Sütun %)*
Tıbbi terminoloji ve jargona hakim olmalıdır	8	13	14	18	79,1
Literatüre hakim olmalı Pubmed okuyabilmeli farklı kaynakları değerlendirebilmelidir	6	11	17	13	70,1
Hekimden aldığı teknik bilgiyi halk diline dönüştürebilmelidir	6	13	10	12	61,2
Kamu yararını ve toplum sağlığını her şeyden önemli görmelidir	6	7	12	10	52,2
İstatistiki bilgileri raporları okuyup değerlendirebilmelidir	4	7	10	8	43,3
Gündemi takip etmeli güncel içerikler üretebilmelidir	3	7	5	11	38,8
Tek bir kaynağın verdiği bilgi ile yetinmemelidir	3	4	7	5	28,4
Toplantıları takip etmeli alanın uzmanlarıyla tanışmalı ve onlardan görüş almalıdır	1	5	5	7	26,9
Bülten ve demeç haberciliği dışında özgün haber içerikleri üretebilmelidir	3	2	4	5	20,9
Habere kendi yorumunu katmamalıdır	2	5	2	4	19,4
Bir yaşam şekli olarak sağlık muhabirlerini tercih etmiş biri olmalıdır	0	5	2	4	16,4
Yabancı dil bilgisine sahip olmalıdır	2	2	2	5	16,4
TOPLAM	9	16	19	23	100,0

Çizelgeye göre, mesleki kıdem arttıkça sağlık haberciliği için gerekli olan bilgi okuryazarlığı, teknik yetkinlik ve kamu yararına odaklanma gibi yetkinliklerin daha fazla benimsenmeye başladığı anlaşılmaktadır. Üstatlar özellikle tıbbi terminolojiye hâkimiyet, güncel içerik üretme, istatistiksel veri okuma ve farklı kaynakları değerlendirme gibi alanlarda öne çıkmaktadır. Öte yandan, çıraklar birçok teknik yeterlilikte düşük düzeyde katılım göstermekte, bu da deneyimle birlikte mesleki yetkinliklerin belirgin şekilde geliştiğini göstermektedir. Kalfalar ile ustalar arasında ise birçok maddede görece benzerlikler dikkat çekerken, üstatlar en yüksek etik ve teknik kapasiteye sahip grup olarak öne çıkmaktadır.

4.10 İdeal Sağlık Yayıncılığının Önündeki Riskler

Araştırma kapsamında yöneltilen "ideal sağlık yayıncılığının önündeki engeller nelerdir?" sorusu, alanın gelişimine dair çözüm önerilerinin şekillenmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, sağlık haberciliği alanında özel eğitim alınmaması durumunu birincil risk faktörü olarak değerlendirmiştir (f=50; %74,6). Bu bulgu, alanın mesleki niteliği ve bilgi temelli uzmanlaşmasının sağlanamaması halinde ideal sağlık yayıncılığının gerçekleştirilemeyeceğine işaret etmektedir.

İkinci sırada gelen risk unsuru denetim eksikliğidir (f=46; %68,7). Katılımcılar bu ifadeyi yalnızca dışsal bir sansür ya da yasal müdahale değil, daha çok özdenetim, mesleki sorumluluk ve etik rehberlik mekanizmalarının yetersizliği şeklinde yorumlamıştır. Özellikle sosyal medyada yayılan kontrolsüz sağlık içerikleri bağlamında bu talebin önemi daha da artmaktadır.

Üçüncü olarak öne çıkan risk, uzmanlaşmaya gereken önemin verilmemesidir (f=39; %58,2). Alan dışı kişilerin sağlık haberciliği yapması, deneyimsiz muhabirlerin kısa süreli görevlendirilip farklı alanlara yönlendirilmesi, bu meslek alanının sürdürülebilirliğini tehdit eden yapısal sorunlar arasında değerlendirilmiştir. Katılımcı görüşlerinden biri, sektördeki uzmanlaşma eksikliğini medya sahiplerinin bilinç eksikliği, ekonomik baskılar ve toplumsal talep yetersizliği ile birlikte yorumlamaktadır.

Ticarileşme, reklam ve kazanç odaklı yayıncılık da katılımcılar tarafından bir başka temel risk olarak değerlendirilmiştir (f=34; %50,7). İdeal sağlık yayıncılığının kamusal sorumluluğu, etik yayıncılık ilkeleri ve halk sağlığını önceleme misyonu göz önünde bulundurulduğunda, bu ticari baskılar hem içerik üretimini hem de güvenilirliği zedeleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Katılımcıların yaklaşık yarısı ayrıca reyting ve tiraj kaygısının (f=31; %46,3) içerik kalitesini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Bu kaygılar, özellikle popülerlik adına bilimsel zeminden uzak, sansasyonel ya da yanıltıcı sağlık içeriklerinin çoğalmasına neden olabilmektedir. Bu durum, medyanın kamusal işlevi ile piyasa baskıları arasında sıkıştığı bir gerilime işaret etmektedir.

4.11 Pratik Öneriler

İdeal sağlık yayıncılığının geliştirilmesine yönelik olarak katılımcılardan alınan yanıtlar, alana ilişkin yapısal, mesleki ve toplumsal boyutları içeren çok katmanlı bir öneri seti sunmaktadır. Toplam 15 farklı önerinin yer aldığı değerlendirmede en fazla destek gören ilk üç öneri şunlardır:

- Halkın medya, dijital medya ve sağlık okuryazarlığı düzeyinin artırılması (f=44; %65,7)
- Sağlık editörlüğü sisteminin kurulması ve geliştirilmesi (f=38; %56,7)
- Medya ile akademi arasında işbirliği kurulması ve ortak projelerin gerçekleştirilmesi (f=34; %50,7)

Katılımcıların yarıdan fazlasının destek verdiği bu öneriler, sağlık yayıncılığının yalnızca içerik üretimiyle değil, aynı zamanda yapısal dönüşüm, mesleki uzmanlık ve toplumsal farkındalıkla birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Ayrıca dikkat çeken diğer öneriler arasında medya ve sağlık profesyonelleri arasında iletişim ve iş birliğinin sağlanması (f=32; %47,8), doğru, güvenilir ve nitelikli bilginin dijital ortamda halka sunulması (f=29; %43,3) ve yalnızca sağlık haberciliği yapan muhabirlerin istihdam edilmesi (f=27; %40,3) yer almaktadır. Bu öneriler, ideal sağlık yayıncılığı vizyonunun hayata geçirilebilmesi için hem insan kaynağı kalitesinin hem de kurumsal yapılanmanın güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

4.12 İdeal Sağlık Yayıncılığının Geliştirilmesi İçin Ne Yapılabilir?

Katılımcıların "İdeal sağlık yayıncılığı için ne yapılabilir?" sorusuna verdikleri yanıtlar, sağlık iletişimi alanında eğitim temelli sistematik bir dönüşüm ihtiyacına işaret etmektedir. Yanıtlar arasında en güçlü öneri, sağlık haberciliğiyle ilgilenen medya profesyonellerine sağlık okuryazarlığı eğitimi verilmesidir (f=50; %74,6). Bu öneri, özellikle medya profesyonelleri tarafından oybirliğiyle desteklenmiş ve kritik bir gereklilik olarak değerlendirilmiştir.

İkinci sırada, iletişim fakültelerinde sağlık haberciliği/programcılığına yönelik derslerin açılması fikri yer almaktadır (f=46; %68,7). Bu öneri, alana yönelik disiplinlerarası eğitim müfredatının oluşturulması gereğine işaret etmektedir.

Üçüncü önemli öneri ise, halihazırda sahada çalışan medya mensuplarına yönelik sağlık haberciliği/programcılığı eğitim programlarının geliştirilmesi olmuştur (f=37; %55,2). Bu da meslek içi eğitim ihtiyacının altını çizmektedir.

Dördüncü sırada, sağlık yayınlarının etik ve bilimsel standartlara uygunluğunun denetlenmesi gerekliliği dile getirilmiştir (f=31; %46,3). Bu öneriyle beraber, denetim mekanizmalarının yapısal biçimde yeniden ele alınması ve medya içi özdenetimin teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Takip eden öneriler arasında yer alan online/yüz yüze sertifika programlarının açılması (f=29; %43,3), halkın medya ve sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi (f=27; %40,3), sağlık muhabirlerinin istihdamının teşvik edilmesi (f=26; %38,8), ilgili alanda yüksek lisans programlarının açılması (f=18; %26,9) gibi öneriler, sağlık yayıncılığının kurumsal, akademik ve toplumsal düzeyde desteklenmesine yönelik bütüncül bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir.

Çizelge 6. İdeal Sağlık Yayıncılığına İlişkin Öneriler (Kıdem)

İfadeler (N=67)	1–9 Yıl (Çıraklar)	10–19 Yıl (Kalfalar)	20–29 Yıl (Ustalar)	30+ Yıl (Üstatlar)	*TOPLAM (Sütun %)*
Sağlık muhabirleri, programcılarına sağlık okuryazarlığı eğitimleri verilebilir	8	12	14	16	74,6
İletişim fakültelerinde sağlık haberciliği / programcılığı dersleri açılabilir	4	12	11	19	68,7
Sağlık muhabirlerine sağlık haberciliği / programcılığı eğitimleri verilebilir	4	11	11	11	55,2
Etik ve bilimsel kurallara uygunluk konusunda denetim sağlanabilir	3	10	10	8	46,3
Sağlık haberciliği / programcılığı online/ yüz yüze sertifika programları açılabilir	1	5	7	16	43,3
Toplumun medya ve sağlık okuryazarlığı düzeyi geliştirilebilir	3	8	6	10	40,3
Sağlık muhabirleri istihdam edilerek onların gelişimine yatırım yapılmalıdır	6	4	10	6	38,8
Sağlık konulu yayıncılık alanında yüksek lisans programları açılabilir	0	7	5	6	26,9
Multidisipliner nitelikte daha fazla akademik araştırma yapılabilir	2	3	4	2	16,4
Diğer	7	11	9	6	49,3
TOPLAM	9	16	19	23	100,0

Çizelgeye göre kıdem düzeyleri arttıkça sağlık haberciliğinin kurumsallaşması ve eğitimle desteklenmesi yönündeki önerilere katılım artmakta; özellikle üstatlar bu konuda en yüksek destek veren grubu oluşturmaktadır. Örneğin, "sağlık okuryazarlığı eğitimleri verilebilir" önerisine çıraklar %89 oranında katılırken, üstatlarda bu oran daha da yüksektir. Ayrıca, "iletişim fakültelerine ders açılması", "sertifika programları" ve "denetim mekanizmaları" gibi yapısal öneriler en çok üst kıdem gruplarınca desteklenmektedir. Buna karşılık, çıraklar ve kalfalar, özellikle "istihdam" ve "yüksek

lisans" gibi önerilerde daha pragmatik bir bakışla öne çıkmaktadır. Bu bulgular, deneyimin artmasıyla birlikte sistem düzeyinde iyileştirme önerilerinin daha fazla ön plana çıktığını göstermektedir.

Bu bulgular, ideal sağlık yayıncılığının geliştirilebilmesi için eğitim temelli, çok düzeyli ve çok paydaşlı bir stratejiye ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Gerek akademik müfredatların gözden geçirilmesi, gerek sahadaki medya çalışanlarına yönelik uygulamalı eğitimlerin yaygınlaştırılması, gerekse halkın sağlık bilgisini anlama kapasitesinin güçlendirilmesi açısından kapsamlı programlar tasarlanmalıdır. Aynı zamanda etik ilkelere uygunluk ve bilimsel doğruluk konusunda bağımsız ve işlevsel denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Bu öneriler, ideal sağlık yayıncılığının yalnızca medya profesyonellerinin değil, aynı zamanda akademi, sağlık sektörü ve kamu otoritelerinin ortak sorumluluğu olduğuna işaret etmektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Türkiye'de sağlık haberciliği alanında normatif bir çerçeve oluşturmak amacıyla medya ve sağlık profesyonelleri ile akademisyenlerin görüşlerine dayalı olarak ideal sağlık haberciliğinin ilkelerini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, sağlıkla ilgili medyatik içeriklerin yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda etik sorumluluk, kamusal yarar ve bilimsel doğruluk ilkeleriyle şekillenmesi gerektiğini göstermektedir.

Araştırma bulguları, literatürde ideal kavramına ilişkin kuramsal tartışmalarla uyum içerisindedir. Platon'un (2006) idealar öğretisinde tanımladığı gibi ideal, ulaşılamasa da yön gösterici bir norm olarak değerlendirilmelidir. Kant'ın (2020) kategorik imperatif anlayışı doğrultusunda, haberciliğin sadece içeriği değil, üretim süreçleri de etik ölçütlerle denetlenmelidir. Habermas'ın (2005) iletişimsel eylem kuramı ise ideal sağlık haberciliğinin, bilgiye erişim sürecinde baskıdan arınmış, şeffaf ve eşitlikçi bir iletişim ortamı sunması gerektiğine işaret etmektedir.

Bununla birlikte, Weber'in (2002) "ideal tip" anlayışı doğrultusunda bu normatif çerçevenin, medya gerçekliğiyle sürekli etkileşim içinde olması gerektiği unutulmamalıdır. Katılımcıların sağlık haberciliğinde bilginin güvenilirliği, dilin sadeliği, görsel bütünlük, uzman katkısı ve etik ilkeler konularındaki talepleri, literatürdeki evrensel ölçütlerle örtüşmektedir.

Araştırmada öne çıkan ticari baskılar, medya sahipliği ve dijital mecraların etkisi, Herman ve Chomsky'nin (2012) "rıza üretimi" modelinde tarif edilen yapısal filtrelerin Türkiye bağlamında da

geçerli olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, sağlık haberlerinin ilaç endüstrisi, özel hastaneler ya da reklam veren kuruluşların çıkarlarına göre şekillenmesinden duydukları endişeyi net biçimde dile getirmiştir. Bu da Moynihan vd. (2019) ile Ayaz ve Yüksel (2021) tarafından işaret edilen ticarileşme olgusunun Türkiye'deki medyada da güçlü biçimde hissedildiğini ortaya koymaktadır.

Tüm bu bulgular ışığında, ideal sağlık haberciliği için aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

- *Bilgi Doğruluğu ve Kaynak Şeffaflığı:* Haber içerikleri yalnızca doğru olmalı değil, aynı zamanda doğruluğu denetlenebilir kaynaklara dayandırılmalıdır. Uzman görüşleri, akademik veriler ve sağlık kurumlarının açıklamaları temel bilgi kaynakları olarak önceliklendirilmelidir (Gigerenzer vd., 2007; Schwitzer, 2007).

- *Halkın Anlayabileceği Dil:* Tıp terminolojisi sadeleştirilmeli, halkın sağlık okuryazarlığı düzeyi gözetilerek anlaşılabilir bir dil kullanılmalıdır. Kovach ve Rosenstiel'in (2007) "kamusal tartışmaya katkı" ilkesi bu bağlamda işlevseldir.

- *Etik Denetim Mekanizmaları:* Meslek kuruluşlarının ayrı ayrı tanımladığı ulusal ve uluslararası etik bildirgeler doğrultusunda, daha geniş bir uzlaşıyla sağlık haberciliğine özel bir etik çerçevenin belirlenmesi gerekmektedir.

- *Uzman Katılımı ve Mesleki Yeterlilik:* Sağlık haberciliği özel uzmanlık gerektiren bir alandır. Habercilerin bu konuda sürekli eğitime tabi tutulması ve sağlık editörlüğü gibi alan uzmanlıklarının kurumsallaştırılması önemlidir (Geller vd., 2002; Yüksel vd., 2014).

- *Dijital Medya İçin Yeni Standartlar:* Sosyal medya ve çevrimiçi platformlarda yayılan sağlık içeriklerinin doğruluk ve etik açısından denetlenmesi için medya platformları ile iş birliği içinde yeni denetim mekanizmaları geliştirilmelidir. Terzis ve arkadaşlarının (2020) bu konudaki uyarısı, hızlı yayılıma sahip dijital dezenformasyonunun aynı zamanda "demokrasinin altını oyan bir tehdit" olduğu ve acilen çok yönlü çözümlerin gerektiğidir.

Sonuç olarak, ideal sağlık haberciliği yalnızca medya profesyonellerinin değil, aynı zamanda sağlık sisteminin, akademinin ve düzenleyici kurumların ortak sorumluluğudur. Bu çalışma, Türkiye'deki sağlık yayıncılığı alanının normatif yeniden inşası için idealin tanımlanması anlamında bir temel önermektedir. Kuramsal çerçevesi ve uygulamalı verileriyle hem akademik literatüre katkı sunmakta hem de medya uygulayıcıları için yol gösterici olma niteliği taşımaktadır.

ISBN NR: 978-625-5962-76-8'

TEŞEKKÜR

Bu makale, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından SBA-2024-2340 proje numarasıyla desteklenen "İdeal Sağlık Yayıncılığı Nasıl Olmalı?" başlıklı projenin bir çıktısıdır.

KAYNAKÇA

Akman Dömbekci, H., Erişen, M. A., Nitel araştırmalarda görüşme tekniği, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22(Özel Sayı 2), 141–160, Eskişehir, 2022. https://doi.org/10.18037/ausbd.1227330

Association of Health Care Journalists, *Statement of Principles of the Association of Health Care Journalists*, https://healthjournalism.org/about/principles-and-policies/statement-of-principles-of-the-association-of-health-care-journalists/#:~:text=We%20embrace%20the%20Society%20of,acting%20independently%20and%20being%20accountable (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Atak, M., Yüksel, E. (Ed.), *Sağlık Haberciliği*, Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2025. https://www.researchgate.net/publication/389363552_Saglik_Haberciligi_Kilavuzu

Ayaz, F., *Ticarileşmenin sağlık haberciliği içeriğine etkisi: Bir model önerisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2020.

Ayaz, F., Yüksel, E., *Medyada sağlık içeriklerini etkileyen faktörler üzerine bir model önerisi*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21 (2), 599-629, Eskişehir, 2021. DOI: 10.18037/ausbd.959284

Basın Konseyi, *Basın Meslek İlkeleri*, https://basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleri/ (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Bilişli, Y., Medya ve sağlık arasındaki sınırları keşfetmek: Eleştirel medya sağlığı okuryazarlığı bağlamında sağlık haberlerine yaklaşım, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 5, (2), 197-219, İstanbul, 2018.

Caswell, D., Dörr, K., Automated Journalism 2.0: Event-driven narratives: From simple descriptions to real stories, *Journalism Practice* 12(4), 477–496, Londra, 2017.

Durkheim, E., *Dini hayatın ilkel biçimleri* (Çev. A. Ceylan), Gece Kitaplığı, İstanbul, 2020.

Eğitim ve Sağlık Muhabirleri Derneği, *Etik kurallar*, https://esamder.org.tr/gallery-post/ (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Geller, G., Bernhardt, B. A., Holtzman, N. A., *The media and public reaction to genetic research*, JAMA 287(6), 773, Chicago, 2002. PMID: 11851549

Giddens, A., *Modernliğin sonuçları* (Çev. E. Kuşdil), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2021.

Gigerenzer, G., Gaissmaier, W., Kurz-Milcke, E., Schwartz, L. M., Woloshin, S., Helping doctors and patients make sense of health statistics, *Psychological Science in the Public Interest* 8(2), 53–96, New York, 2007.

Gökçe, O., *Klasik ve nitel içerik analizi: Felsefe, yöntem, uygulama*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2019.

Gölbaşı, S. D., Metintaş, S., COVID-19 pandemisi ve infodemi, *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi* 5, 126–137, Eskişehir, 2020.

Habermas, J., *İletişimsel eylem kuramı 1: Aklın toplumsallaşması* (Çev. M. S. Güven), Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2005.

Herman, E. S., Chomsky, N., *Rızanın imalatı: Kitle medyasının ekonomi politiği* (Çev. E. Abadoğlu), 2. Basım, bgst Yayınları, İstanbul, 2012.

Hinnant, A., Len Ríos, M. E., Young, R., Journalistic use of exemplars to promote health behavior, *Journalism Studies 14* (4), 539-554, Londra, 2012.

Hu, Y., Health communication research in the digital age: A systematic review, *Journal of Communications in Healthcare* 8(4), 260-288, Londra, 2015.

İlhan, M. N., Sağlık okuryazarlığı bağlamında medya ve sağlık iletişimi, *Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 3(2), 35–42, Ankara, 2015.

Kant, I., *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*, 8. Baskı, (Çev. İ. Kuçuradi), Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara, 2020.

Kaya, A., Sağlık, haber ve etik ilkeler, *International Journal of Human Sciences* 16 (2), 477-492, Ankara, 2019.

Kovach, B., Rosenstiel, T., *Gazeteciliğin Esasları* (Çev. S. Göktaş), ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, Ankara, 2007.

Medew, J., Moynihan, R., *Improving coverage of medical research in a changing media environment*, CMAJ 189(15):E551-E552, 2017. doi: 10.1503/cmaj.161206. Epub 2016 Dec 19. PMID: 27993923; PMCID: PMC5392115.

Moynihan, R., Bero, L., Hill, S., Johanson, M., Macdonald, H., Mintezes, B., Rodvin, M. A., Stavdal, A., Stegenga, J., Thombs, B. D., Thornton, H., Vandvik, P. O., Godlee, F., Pathways to independence: Towards producing and using trustworthy evidence, *BMJ* 367, 1-5, 2019. doi: 10.1503/cmaj.161206. Epub 2016 Dec 19. PMID: 27993923; PMCID: PMC5392115.

Neuendorf, K. A., *The Content Analysis Guidebook*, Sage Publications, Thousand Oaks, 2002.

Oxman, M., Larun, L., Pérez Gaxiola, G., Alsaid, D., Qasim, A., Rose, C. J., Bischoff, K., Oxman, A. D., *Quality of information in news media reports about the effects of health interventions: Systematic review and meta-analyses*, F1000Research 10, 433, 2021. doi: 10.12688/f1000research.52894.2. PMID: 35083033; PMCID: PMC8756300.

Öğüt, P., Türkiye'de sağlık haberciliğinin tarihsel gelişimi, *Atatürk İletişim Dergisi* 14, 5-26, 2017. https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiletisim/issue/34005/358433

Platon, *Devlet* (Çev. S. Eyüboğlu, M. A. Cimcoz), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.

Polat, A., Nitel araştırmalarda yarı yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22 (Özel Sayı 2), 161–182. https://doi.org/10.18037/ausbd.1227335

Reuters Institute, *The ethics of journalism*, https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/ethics-journalism (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Schröder, J. T., Guenther, L., Science and Health Journalism in the Digital Age and Its Implications on Public Trust, İçinde: Walsh-Childers, K., McKinnon, M. (Ed.), *Palgrave Handbook of Science and Health Journalism*, Palgrave Macmillan, Cham, 2024. https://doi.org/10.1007/978-3-031-49084-2_20

Schwitzer, G., A guide to reading health care news stories, *JAMA Internal Medicine 174(7), 1183-6, 2014. doi: 10.1001/jamainternmed.2014.1359. PMID: 24796314.*

Schwitzer, G., Addressing tensions when popular media and evidence-based care collide, *BMC Medical Informatics and Decision Making 13 (3), 2013. https://doi.org/10.1186/1472-6947-13-S3-S3*

Schwitzer, G., *HealthNewsReview.org: Criteria for Excellence in Health and Medical Journalism*, Virtual Mentor 9(3), 225-8, 2007. doi: 10.1001/virtualmentor.2007.9.3.msoc3-0703.

Schwitzer, G., How do US journalists cover treatments, tests, products and procedures? An Evaluation of 500 stories, *PLoS Medicine 5*(5), e95, 2008. https://doi.org/10.1371/journal.pmed.0050095

Schwitzer, G., *The state of health journalism in the US*, KFF, Menlo Park, 2009. https://www.kff.org/wp-content/uploads/2013/01/7858.pdf (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Seale, C., Health and the media: An overview, *Sociology of Health & Illness* 25(6), 513–531, 2003.

Shipman, M., Tips for evaluating health news stories, *Science Communication Breakdown*, 2022. https://sciencecommunicationbreakdown.wordpress.com/2022/09/13/tips-for-evaluating-health-news-stories/ (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Sütlaş, M., *Medya için sağlık sağlık için medya*, Bas-Haş Yayınları, İstanbul, 2007.

Şentürk Kara, E., *A'dan Z'ye Görüşme*, Nobel Yayınları, İstanbul, 2021.

Terzis, G., Kloza, D., Kużelewska, E., Trottier, D., Introduction: 'They All Hear "Ping" at the Same Time', İçinde: Terzis, G., Kloza, D., Kużelewska, E., Trottier, D. (Ed.), *Disinformation and Digital Media as a Challenge for Democracy*, Intersentia, Cambridge, xiii-xxxvi, 2020.

Tinsley, H. E. A., Weiss, D. J., Interrater reliability and agreement, İçinde: Tinsley, H. E. A., Brown, S. D. (Ed.), *Handbook of Applied Multivariate Statistics and Mathematical Modeling*, Academic Press, San Diego, 2000. https://doi.org/10.1016/B978-012691360-6/50005-7

Türk Tabipleri Birliği (TTB), *Hekimlik meslek etiği kuralları*, https://www.ttb.org.tr/kutuphane/h_etikkural.pdf (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, *Türkiye gazetecileri hak ve sorumluluk bildirgesi*, https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ), *Gazeteciler İçin Küresel Etik Sözleşmesi*, https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists (Erişim tarihi: 07.06.2025).

Weber, M., *Sosyoloji yazıları* (Çev. T. Parla), Metis Yayınları, İstanbul, 2021.

World Health Organization (WHO), *Munich Security Conference – Speech by Director-General Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus*, Münih, 2020. https://www.who.int/news-room/speeches/item/munich-security-conference (Erişim tarihi: 07.06.2025)

Yüksel, E., Kaya, A. Y., Koçak, A., Aydın, S., *Check Up Sağlık İletişimi*, Literatürk Yayınları, Konya, 2014.

Yüksel, E., Sağlık iletişiminde kitle iletişim boyutu, İçinde: Gezgin, S. (Ed.), *Sağlık İletişimden Geçer*, Nobel Yayınları, İstanbul, 2019.

Yüksel, E., Sağlık İletişiminin Anatomisi, İçinde: Yüksel, E. (Ed.), *Sağlık Haberciliği*, Literatürk Yayınları, Konya, 2018.

CERTIFICATE OF APPRECIATION

Prof. Dr. Erkan Yüksel

IN ORAL PRESENTATION, RECOGNITION AND APPRECIATION OF RESEARCH CONTRIBUTION TO
EGE 13th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
JUNE 13 - 15, 2025 - IZMIR
WITH THE PAPER ENTITLED
" İDEAL SAĞLIK HABERCİLİĞİ NASIL OLMALI? "

PROF. DR. ALİ BİLGİLİ

PROF. DR. HULYA CICEK

www.egekongresi.org